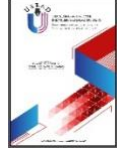

USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi -
International Journal of Social Sciences Academy, Yıl 3,
Year 3, Sayı 5, Issue 5, Nisan 2021, April 2021.
e issn: 2687-2641

SAĞ POPÜLİZM VE FAŞİZM KAVRAMLARININ KARŞILAŞTIRMALI İNCELEMESİ: ENTEGRALİSTLER ÖRNEĞİ

A COMPARATIVE RESEARCH OF RIGHT-WING POPULISM AND
FASCISM: THE CASE OF INTEGRALISTS

Özgür YILMAZ

Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik
Bölümü, İstanbul/Türkiye.

Phd. Std., Istanbul University, Faculty of Communication, Department of
Journalism,
Istanbul/Turkey.

ozguryilmaz955@gmail.com

ORCID ID: 0000-0003-3020-8550

Makale bilgisi | Article Information

DOI: 10.47994/usbad.824302

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 10.11.2020

Kabul Tarihi / Date Accepted: 08.02.2021

Yayın Tarihi / Date Published: 20.04.2021

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Nisan / April

Bu Makaleye Atıf İçin / To Cite This Article: Yılmaz, Ö. (2021). Sağ
Popülizm ve Faşizm Kavramlarının Karşılaştırmalı İncelemesi: Entegralistler
Örneği. *USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi* 3(5), 181-216.

İntihal: Bu makale intihal.net yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit
edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by intihal.net. No plagiarism
detected.

İletişim: Web: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/usbad>
mail: usbaddergi@gmail.com

Öz: Bu çalışmada son dönem birbirlerinin yerini ikame ederek kullanılan sağ popülizm ve faşizm kavramları incelenecektir. Bu noktada kavramsal bir karmaşa yaşanmaktadır. Son dönem iktidara gelen yahut güç kazanan sağ hareketleri tanımlama noktasında kullanılan bu iki kavramın aynı türden olup olmadığını anlamak söz konusu kavramsal karmaşanın önüne geçme noktasında kolaylaştırıcı olacaktır. Dolayısıyla çalışmada öncelikle popülist stratejinin ne olduğu ve söz konusu kavrama yaklaşımlar incelenecek, bunun ardından ise sağ popülizmin popülizmle benzerlik ve farklılıklar incelenecektir. Sağ popülizmin ne olduğu anlaşıldıktan sonra faşizm kavramına benzer bir literatür taraması yöntemiyle yaklaşılabilecektir. İki kavrama dair yaklaşımların altı çizildikten sonra bu iki kavram birbirleriyle karşılaştırılacak ve bu karşılaştırmanın sonucunda kavramsal bir netleşme sağlanacaktır. Bu noktada belirtilmesi gereken ise asıl karmaşaya yol açan kavramın popülizm olması gerekçesiyle bu kavrama daha fazla yer ayrılmış olmasıdır. Faşizm ise geniş külliyatına rağmen üzerinde görece anlaşmaya varılmış bir kavramdır.

Anahtar Kelimeler: Sağ Popülizm, Faşizm, Strateji, İdeoloji, Karşılaştırmalı Çalışmalar

Abstract: In this study the concepts –right-wing populism and fascism- which are used in their stead. At this point it happens an incomprehensibility. Understanding these two concepts if they are same or not makes it easier to prohibit the incomprehensibility. Therefore firstly it is studied populism to know that what it is and then is studied approaches to populism. Later it is studied that similarities and differences between populism and right-wing populism. After understanding what the right-wing populism is, it is researched the fascism concept with the same literature search method. Underlining these two concepts, they are compared with each other. As a result of this it is ensured to become clearer about concepts. It is populism that causes incomprehensibility, so it needs much more places in this study. Despite the large literature fascism is a concept which is agreed upon.

Keywords: Right-Wing Populism, Fascism, Strategy, Ideology, Comparative Studies

GİRİŞ

a) Araştırma Sorusu

Son dönemde Amerika Birleşik Devletleri'nde Donald Trump, Macaristan'da Victor Orban, Brezilya'da Jair Bolsonaro'nun iktidarları ve Batı Avrupa'da göçmen karşıtlığıyla kendini açığa vuran sağ hareketleri niteleme noktasında bir kavram karmaşası yaşanmaktadır. Bu kavram karmaşasının iki kavram etrafında şekillendiği

görülmemektedir: Sağ popülizm ve faşizm. Bu iki kavramın neden birbirlerinin yerine ikame edildiğini incelemeyen evvel bu kavramların tarihselliklerine göz gezdirmek gerekmektedir. Bu incelemenin ardından sağ popülizm ve faşizm arasında bir kavramsal netleşmeye gidilmesi amaçlanmaktadır.

b) Yöntem

Çalışmada, oldukça geniş bir literatüre sahip iki kavram incelenecektir. Bu iki kavram hakkındaki literatür araştırılacaktır. Yapılacak bu literatür taramasının ardından söz konusu iki kavram karşılaştırmalı bir şekilde incelenecektir. Bu karşılaştırmalı incelemenin odak noktasını ise Brezilya'da 1930'lu yıllarda gelişen Entegralist Hareket olarak bilinen faşist örgütlenme oluşturacaktır.

2. POPÜLİZM KAVRAMI

a. Popülist Stratejinin Özellikleri

Sağ popülizm kavramı ele alınmadan önce, popülizm kavramının ortaya çıkışını, literatürdeki yerini ve yaklaşımları ele almak gerekmektedir. Çünkü sağ popülizm, popülizmin bir türüdür. Popülizm, yakın dönemde özellikle Sovyetler Birliği'nin yıkılışının ardından daha yoğun tartışılrsa da aslında literatüre yeni girmiş bir kavram değildir. Kirk A. Hawkins, Madeleine Read ve Teun Pauwels popülizmin gerekçelerini Durkheim'ın kitle toplumu tezinde ve Downs'ın ekonomik tezlerinde arar. Bu teze göre, Durkheim, Arendt, Kornhauser gibileri toplumu dayanışmanın bir arada tuttuğunu söylemektedir. Popülizm de sınıflar ve ideolojiler arasındaki farkları eritip tek bir halk tanımı yapmaya eğilimlidir. Dolayısıyla popülizmin kökleri, dayanışmacı bir toplum tanımı yapan Durkheim düşüncesinde aranabilmektedir. Bunun yanı sıra, Downs'ın ekonomik yaklaşımı, sosyo-ekonomik değişimlerden etkilenen halkın taleplerine yanıt verme, zayıf iktidar ve yozlaşmaya karşı uzun vadeli çözüm önerileri ve bu iki özellikten azade "yeni" bir parti oluşturma noktasında popülizmi etkilemektedir. Bu iki yaklaşımın ortak noktasına göre, küreselleşmenin kaybedenleri, popülizmin tabanını oluşturmaktadır. Bahsi geçen "yeni" popülist partiler ise, kendilerinin siyasetin dışından geldiklerini iddia etmektedirler (outsiders). Bu yeni partiler, personalistik liderin kontrolü altındadır. Popülist partiler, karizmatik liderlik altında bir "popüler kimlik" inşasına da girişirler. Popülistlerin seçmenleri, yalnızca hayal kırıklığına uğramış değil, aynı zamanda öfkelilerdir. Bu öfkelerini seçim sistemine yöneltmektedirler.

Popülizmin "kitesinin" gücü buradan gelmektedir. Bu öfkenin nedeni ise, demokrasinin yarattığı hayal kırıklıklarıdır. Yani, popülizm, demokratik hükümete bir yanıttır (Hawkins vd., 2017).

Popülizme birçok farklı yaklaşım bulunmaktadır. Örneğin, Mackert popülizmin 3 temel özelliğini "bir halk tanımı yapılması gerektiği ve liderinin onu nasıl gördüğünün önemi; mevcut düzendeki politikacıların halkın çıkarlarını temsil etmediği ve son olarak bu politikacıların zayıflığı sonucunda popülist stratejileri itiraz edememesi" şeklinde sıralamaktadır (Mackert, 2018: 100). Eatwell ve Goodwin ise (2018: 68-69), popülizmin üç temel özelliğini, "popüler isteklerin duyulmasını ve bunun ardından harekete geçilmesi; sıradan halkın ilgilerinin savunulması ve yozlaşmış elitlerin alaşağı edilmesi" şeklinde sıralamaktadır.

Benjamin Moffitt, popülizmi bir siyaset tarzı olarak ele alır. Moffitt, bu anlamda Taguieff'in popülizm anlayışına yaklaşmaktadır. Fakat Moffitt'in popülizm anlayışına göre, liderin rolü diğer anlayışlardaki lider rolüne göre daha önemlidir. Popülizmi bir performans olarak gören Moffitt, lideri performansçı, halkı dinleyici/izleyici, medya ve krizleri ise sahne olarak betimlemektedir (2016: 13). Moffitt'in performatif yaklaşımı, Mustapic ve diğerlerini de etkileyerek popülistlerin "konuşma dilimin ve gayri resmi kıyafetlerin kullanımı ile ulusal egemenliği veya halkın iradesini vurgulayan söyleme başvurmak gibi çeşitli taktikler" kullanmaları şeklindeki yorumlarına yol açmıştır (Mustapic vd., 2018: 90). Popülizmin ortaya çıkma koşulları olarak ise üç özelliğini belirlemektedir: Bu özellikler, halkın elite karşı ortaya çıkışı, kötü tavırlar ve kriz/çöküş ya da tehdit hissiyatıdır (Moffitt, 2016: 16). Bu bakış açısından Moffitt'in popülizm yaklaşımında, halka daha az önem biçildiği şeklinde bir yorum yapılabilmektedir. Moffitt'e göre (2016: 60) liderin sağlığı, cinsiyeti gibi onun bedenine özgü durumlar, halkla kurduğu ilişki üzerinde doğrudan bir öneme sahiptir. Moffitt, popülizmi "kötü davranışlarla" ilişkilendirir. Belge de Moffitt gibi, popülizmin "(...) örneğin 'liberalizm' ya da 'sosyalizm' gibi bir 'siyasi ideoloji'" olmadığını, bir siyaset yapma tarzı olduğunu ifade etmektedir (2018: 21).

Eric Fassin (2018: 33), popülist stratejinin yaptığı antagonistik bölünme hakkında "(...) "onlar" ve "biz" karşıtlığı üzerinden tanımlanan yalnızca popülizm ya da demokrasi değil; siyasetin ta kendisi. Burada hataya düşmemek gerek: Apolitikleşme çabasında

olan siyasette de çatışmanın mevcudiyeti daha eksik değildir” diyerek, popülizmi siyasetle eşitleyen bir konumda yer almaktadır.

b. Popülizm Türleri

Popülizm yaklaşımlarına göz atıldıktan sonra, popülizm türlerini incelemeye geçilmelidir. Popülizmin literatürde birçok farklı şekilde tanımı yapılmış ve bu tanımlara göre de türleri sıralanmıştır. Ancak bu türlerin hemen hemen hepsini sağ ve sol popülizmler olmak üzere sınıflandırmak kolaylaştırıcı olacaktır.

“Popülizm farklı varyantları ve algıları biçimlendiren bir olgudur” (Zuvela ve Vidovic, 2018: 43) ancak kimileri de popülizm şemsiyesi altında bir ayırım görememektedir (Celarent’ten akt. Germani, 2017: 13). Öncelikle, yukarıdaki tanımların ortaklaştığı noktalardan biri –her ne kadar ideoloji, tarz, söylem şeklinde adlandırılrsa da- popülizmin bir başka büyük ideolojiye eklenilebileceği fikri ve siyasi yelpazenin her iki tarafında da kendine alan bulabileceğidir. Dolayısıyla, popülizm ekonomik anlamda neoliberal bir içeriğe bürünüp, siyasi skalanın sağında da; kalkınmacı bir içeriğe bürünüp solunda da yer alabilmektedir. Ancak popülizm literatüründeki kategorizasyon yalnızca “sağ” ve “sol” şeklinde sınırlı değildir. Popülizm kavramını inceleyenler, onu birçok farklı şekilde kategorize etmiştir. Örneğin popülizm ilk olarak oligarşik popülizm ve onun yerini alan liberal popülizm olarak kategorize edilmiştir; daha sonra Arjantin’deki Peron örneğiyle birlikte milliyetçi popülizm kavramlaştırması gelmiştir (Germani, 2017: 13). Buradan hareketle, popülizm literatüründe incelenen türlere bir bakış, bu kavramın bürünebileceği içerikleri anlamak açısından önemlidir. Bu ayırım, popülizm pejoratif anlamdaki kullanımının önüne geçme ve popülizmin sağ ve sol tandanslarını fark etmek konusunda kolaylaştırıcı olacaktır. Son dönem, özellikle sağ ve sol popülizmler arasındaki ayırım –en azından retorik anlamda- silikleştirilmekte, bu da örneğin solcu Chavez ile sağcı Macri’nin aynı başlık altında değerlendirilmesine yol açmaktadır.

Popülizmin kategorizasyonu dendiğinde ilk akla gelen Margaret Canovan’dır. Canovan popülizmi ilk olarak ikiye, daha sonra da ikinci türü üç ayrı türe ayırmıştır. Canovan’a göre ilk popülizm türü “tarımsal popülizm”dir. Bu türün kırsal radikalizme dayandığı, sosyo-ekonomik taleplere dayandığı ve yine sosyo-ekonomik programa sahip olduğu söylenebilmektedir. İkinci tür ise, politik taleplere dayanan “siyasi popülizm”dir. Siyasi popülizm, referandum gibi

doğrudan demokrasi araçlarını talep eder, kitle hareketliliğine önem verir, "sokaktaki adam"ın düşüncelerine değer verdiğini iddia etmektedir. Tarımsal popülizm kendi içinde, çiftçi (ABD-People's Party), köylü (Doğu Avrupa'daki hareketler), entelektüel köylü hareketleri (Narodnik) olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Siyasi popülizm ise, popülist diktatörlük (Peron), popülist demokrasi (referandum talepleri), tepkisel popülizm (George Wallace) ve siyasetçilerin popülizmi (halkın birliği üzerine ideolojik olmayan bir söylem inşası) şeklinde dörde ayrılmaktadır (1981: 8-13).

Mudde ve Kaltwasser ise, Taggart'ın da belirttiği siyasi çok çeşitliliğin altını çizmektedir. Mudde ve Kaltwasser'e göre, Avrupa'da popülizm göçmen ve yabancı düşmanlığı ile sağ bir çizgide anılırken, Latin Amerika'da bu ekonomik kötü yönetimleri hedef alıp sol bir çizgiye denk düşmektedir (Mudde ve Kaltwasser, 2019). Mudde ve Kaltwasser, Latin Amerika'daki Chavez gibi sosyalizm ve popülizmi birleştiren solcu popülistlerle birlikte, Avrupa'daki 2010'lu yıllardaki popülist yükselişe örnek olarak Yunanistan'da Syriza, İspanya'da Podemos gibi örnekleri göstermektedir (Mudde ve Kaltwasser, 2019). Taggart ve Mudde-Kaltwasser'in verdikleri örneklerle ek olarak, İtalya'daki Beş Yıldız Hareketi ve Silvio Berlusconi, ABD'de Occupy Wall Street, Donald Trump ve Bernie Sanders, Bolivya'da Evo Morales, İngiltere'de Nigel Farage, Macaristan'da Victor Orban, Filipinler'de Rodrigo Duterte, Brezilya'da Fernando Collor de Mello örnekleri verilebilmektedir (Gerbaudo, 2018).

Syriza ve Podemos gibi meydan hareketlerinin popülist karakterini açıklayanlardan biri de Gerbaudo'dur. Gerbaudo, 2008 yılındaki resesyondan sonra oluşmaya başlayan meydan hareketlerinde sol popülizmin anarşizmle benzer özellikler taşıdığını ileri sürmektedir. Meydanlar hareketi, "tüm yurttaşlar" ve "oligarşi" arasında bir bölünme yaratma amacı taşır ve bu onun "yurttaşçı" karakterini öne çıkarmaktadır. Meydanlar hareketi de tıpkı popülizm gibi orta-sınıf kaynaklı bir harekettir; "yeni yoksullar" ve "geleceksiz gençlik" ise onun diğer yaratıcılarıdır (Gerbaudo: 2018). Popülizmin, "toplumsal ve kültürel sermayeye dayalı mikrokimlikleri aşacak bir sınıf" kimliği, talebi ve kültürü yaratmamasına sebebi de bir nevi bu orta-sınıf doğasıdır (Mason, 2017: 175). Popülizm gerek sağ gerek sol türlerinde genellikle orta sınıf kaynaklıdır (Balta ve Özel, 2018: 104).

Yıldırım'a göre "sendikalaşma, yüksek ücret politikasına dayalı eşitlikçi bir gelir bölüşümü ve emekçi sınıfların geniş kesimlerine götürülen eğitim, sosyal güvenlik ve benzeri devlet hizmetlerinin yaygınlaştırılması gibi yollarla, toplumsal refah kaygısının merkezi bir önem kazanması" şeklinde tanımlanabilmektedir (Yıldırım, 2009: 8-9). Bu tanım, popülizmin bir kriz sonrasında ortaya çıktığı şeklindeki tanıma uymaktadır, ekonomik dönemlerle atbaşı gittiği de görülecektir. Klasik popülizm için akla gelen ilk örnekler ise, Arjantin'deki Juan Peron ve Brezilya'daki Getulio Vargas iktidarları olacaktır (Taguieff, 1995: 5). Neoliberal popülizm ise, "siyasetin siyasetleştirildiği, iktidar ve muhalefet partilerinin hemen tümünün neoliberal programda uzlaştığı, iktisadi karar mercilerinin uluslararasılaştığı bir evrede, siyaseti iktisat dışı bir alan olarak yeniden üreten teknikleriyle ve bu anlamda burjuva siyasetinin içine sürüklendiği temsil krizine geçici çare üreten yapısıyla önem kazanmaktadır" (Yıldırım, 2009: 18). Neoliberal popülistlere örnek olarak ise, Peru'daki Alberto Fujimori ve Arjantin'deki Carlos Menem verilebilmektedir. Neoliberal popülizm, beraberinde, neoliberal politikalarından en çok zararı gören halk kesimlerinden nasıl destek alındığı sorusunu da getirmiştir (Durmuş, 2019: 46).

Mackert, sağ ve sol popülizmden farklı bir kavramlaştırmaya gitmektedir. Ona göre, bir yanda "kültürel liberal popülizm", diğer yanda ise "organik popülizm" yer almaktadır. Kültürel popülizm; bireysel haklara önem verir, çoğulcudur, dini heterojiniyi savunur, azınlıklara karşı hoşgörülüdür. Popülizmin bu formu Darwinist bir strateji izlemez; yani din, dil, ırk, cinsiyet gibi ayrımlar yapmamaktadır. Organik popülizm ise bunun tam aksine, toplumun etnik değerler tabanında bütünleşmesini savunmaktadır (2018: 97-98). Ancak bu iki kavramsallaştırmanın, sırasıyla sol ve sağ popülizm kavramlaştırmalarına denk düştüğü görülecektir. Benzer bir kavramsallaştırma yoluna Zuvela ve Vidovic de gitmiştir. Popülizmin siyasi ve tepkisel olarak ayrıldığını ifade eden Zuvela ve Vidovic (2018: 45), siyasi popülizmi "politikacıların ideolojiden arındırılmış söylemler kullanmak yoluyla iktidara gelerek karar verme yetkisine sahip olmak yolunda geniş halk kitlelerine kendilerine destek vermeleri için yaptıkları davete karşılık gelen" tür; tepkisel popülizmi ise, "egemen toplumsal grupların azınlıklara karşı hoşgörüsüzlüğüne dayanarak kitleleri mobilize eden" tür olarak tanımlamaktadır. Bir diğer benzer kavramlaştırmaya da Durmuş değinmiştir. Durmuş,

Filc'ten hareketle "içermeci" ve "dışlayıcı" popülizm tariflerini ele almaktadır. İçermeci popülizm "dışlanmış kesimlerin politik özne olarak politik sistemle entegre olmasına, böylece de kısmen de olsa demokrasinin sınırlarının genişletilmesine izin verirken", dışlayıcı popülizm ise "halk kavramını organik bir biçimde ele alır ve onu etnik-kültürel bir toplum olarak görür, onu oluşturan kitlelerin öznelliklerini ve kimliklerini reddeder, bu bağlamda örneğin etnik azınlıklar ve göçmen işçiler gibi zayıf grupları dışlar" (Durmuş, 2019: 50-51). Bu kavramlaştırmalar da tıpkı Mackert'in yaptığı gibi, sadeleştirmek gerektiğinde, siyasal spektrumun sağ ve solunda konumlandırılabilirler.

Bu iki kavramsallaştırma (sağ ve sol popülizm), yer yer birbirlerine zıt stratejiler olarak kurgulanmaktadır. Fassin, Laclau ve Mouffe tarafından ortaya atılan halkın inşası kavramından hareketle şunları söyler:

"Eğer popülizm halk demek değilse, bunun sebebi halkın tek ve bütün bir olmamasından ötürü. Trump'ı destekleyen bir halk varsa, sandığa gitmeyen bir halk da vardı. Tabiri, her şeye rağmen Hillary Clinton'u destekleyen bir halk da. Burada kuramsal bir mesele var: Ulusal temsil siyaseti, bizi halkın değil ama inşa edilebilecek halklar içerisinde bir halkın inşasına götürüyor. Bu, popülist bir illüzyondur ve konsensüs illüzyonu yani yalnızca tek bir halk olduğuna inanma ve bunu tanıma illüzyonunun tam simetriğidir. Ve siyaset, bu halkı inşa etmekten ziyade onu ifade etme işidir. Bu halkın toplumsal tabakalara indirgemeyeceğini söylemek daha doğrudur: Halk, sınıflardan üstün ve aşkın bir olgu olduğu için mekanik bir şekilde şu ya da bu sınıfın çıkarlarıyla tanımlanamaz. Hegemonya; farklı grup ve çıkarların birbirlerine eklenmesiyle, Ernesto Laclau ve Chantal Mouffe'un 'eşdeğerlik zincirleri' diye ifade ettikleri şeyin inşası ile ortaya çıkar. Buradaki mesele aynı şekilde stratejiktir. Bir halka ya da öbürüne seslenirken tamamen farklı söylemler geliştireceğiz. Bize de bunları ayırt etmek kalıyor. Bugün, sol popülizm eğilimi, Bernie Sanders ve Donald Trump'ın, Jeremy Corbyn ve Nigel Farage'ın ya da Jean-Luc Melenchon ve Marine Le Pen'in seçmenlerini birleştiren ortak paydanın neoliberalizmin reddi olduğu fikrine dayanıyor" (Fassin, 2018: 58).

c. Sağ Popülizm Nedir?

Popülizm kavramına yaklaşımlar genel olarak özetlendikten sonra sıra sağ popülizmin niteliklerini ve bu kavrama yaklaşımları incelemeye gelmiştir. Sağ popülizm kavramı, popülist stratejinin sağ ideoloji ve hareketlerce kullanılan biçimidir. Ancak bu tanımlama, son yıllarda oldukça tartışılan sağ popülizm için yetersiz kalmaktadır. Bu bölümde sağ popülizm kavramına ilişkin yapılan tartışmalar incelenecektir.

Popülizm fenomenine yaklaşımlar her ne kadar farklılaşsa da onu alt kategorizasyonlara ayırırken siyasi yönelimlere ihtiyaç duyulmaktadır. Neredeyse benzer içerikleri anlamlandırmak için farklı kavramsallaştırmalar yer almaktadır. Bu kavramsallaştırmalar, kavram karmaşasını yaratan en önemli faktörlerdir. Bu noktada, popülizmi kategorize ederken bir yalınlığa ihtiyaç duyulduğu ortadadır. Dolayısıyla, popülist strateji sol siyasi ideolojiler tarafından kullanıldığında "sol popülizm", sağ siyasi ideolojiler tarafından kullanıldığında "sağ popülizm" kavramlaştırmasına inmek bu yalınlığı sağlayacaktır. Bu yalınlaşma, örnek olarak "ulusal popülizm" dendiğinde, Latin Amerika için aklı Hugo Chavez'in, Avrupa için aklı Le Pen'in gelmesini engelleyecektir.

Yukarıda tarif edildiği şekliyle görülecektir ki, sağ popülizm olgusunu tanımlamada birçok farklı yaklaşım vardır. Kaya'nın da belirttiği üzere, "tüm bu yaklaşımların eklektik bir şekilde kullanılması, muhtemelen popülist akımların ve partilerin giderek artan popüleritesinin arkasındaki temelleri analiz etmede daha akıllıca bir yol olacaktır" (Kaya, 2018: 16).

Sağ popülizmin ekonomik perspektifi, serbest pazar ekonomisinden yanadır. Bireysel zenginliği savunmaktadır ve devletin piyasaya olan müdahalesini minimuma indirmekten yanadır. Bu ekonomiyi uygularken de otoriter bir surete bürünmektedir (Mudde ve Kaltwasser, 2011: 14). Mudde ve Kaltwasser, bu durumu "refah şövanizmi" olarak adlandırmaktadır (2011: 27); "ötekiler" bu refah düzenini tehdit eden yabancılardır. "Biz" kamplaşmasına dahil olan ise, az eğitilmiş, sıradan insanlardır ve bu insanlar elitlerin komplolarına maruz kalmaktadır (Mudde ve Kaltwasser, 2011: 28). Böylece görülmektedir ki, sağ popülistler neoliberal paradigmaya değinmeden, 2008 krizinin sorumlusu olarak göçmenleri göstermektedir; onlara gören sosyal devleti sınırlayan neoliberalizm

değil, göçmenlere yapılan yardımlardır (Albayrak, 2018: 68). Böylece ekonomik ve kültürel korumacılığı birleştiren sağ popülizm, iş, refah gelirleri, kültürel kimlik gibi talepleri birleştirmiştir (Brubaker, 2017). Mudde (2016), sağ popülist partiler tarihini üç döneme ayırmaktadır. Buna göre, ilk dönem 1945'te II. Dünya Savaşı'nın bitiminin ardından başlamakta ve 1980'e kadar sürmektedir. Bu dönem genellikle literatürde, neo-faşizm ve aşırı sağ kategorileri altında incelenmiştir ve bu dönemdeki sağ popülist partiler, savaş sonrası kurulan statükoya karşıtlıklarıyla bilinmektedir. İkinci dönem ise 1980-2000 arası dönemdir. Bu dönem neoliberal ekonomik programların ortaya çıkıp yayılmaya başladığı dönemdir. Bu dönemin öne çıkan partileri, Avusturya Özgürlük Partisi (FPÖ), Fransız Ulusal Cephesi (FN), Alman Cumhuriyetçiler (REP)'tir. Üçüncü dalga ise 2000 yılından günümüze kadar gelen kısımdır. Bu dönem literatürde, sağ popülist hareketlerin başarıları açıklanmaya çalışılmıştır (Mudde, 2016).

Sağ popülizmde, halk ve elitler arasında yaratılan bölünmede "sessiz çoğunluk" kavramı kullanılabilir (Doğan, 2019: 18) ve bu sessiz çoğunluk ahlaki olarak "iyi" olana işaret etmektedir. Sessiz çoğunluk kavramının kullanılmasının bir nedeni, "insanları sosyal sınıf, tabaka, sosyal çevre gibi kategorilere ayırmadan, çok daha kapsayıcı bir sınıflama yolunun seçilmesi" olarak açıklanabilirken; bu yaklaşım Laclau tarafından tarif edilen post-marksist tanımlamaya uygun gözükmektedir. Sağ popülizmdeki post-marksist tonlar, "dünya siyasetindeki sınıf temelli ideolojik bölünmelerin yerini etno-kültürel, dinsel ve kimliğe dayalı söylemlerin aldığı" süreçlerle de beraber okunabilmektedir (Kaya, 2016: 11).

Sağ popülizm, popülizmin genelinden farklı olarak, lider ile "sessiz çoğunluk" olarak tanımlanan kitle arasındaki ilişkinin fetişleştiği bir özelliğe sahiptir. Halk ile elitler arasında yaratılan antagonizmaya ek olarak, "diğerleri" ayrışması yapılır; böylece popülizmden farklı olarak sağ popülizm toplumu üç kampa böler: halk, elitler ve diğerleri şeklinde ayrılır. Sağ popülizmin, "diğerleri" olarak kast ettiği genellikle göçmenler, halka karşı konspiratif hareketler içerisinde yer alan "iç düşmanlar", yani muhaliflerdir. Sağ popülizmin bu söylemi, esasen sınıfsal bir karşı karşıya gelişin önünü alan kültürel söylemdir. Yani sağ popülistler, bu anlamda yabancı düşmanıdır ve bu düşmanlıklarında da esasen *post-truth* yöntemleri kullanırlar; gerçeği gizlerler. Sağ popülistler genellikle, neoliberal ekonomik programlara sahiplerdir. Bu neoliberal programları

uygularken kullandıkları otoriter yöntemler, sağ popülistlerin demokrasiye karşı bir tehdit olarak görülmelerine yol açmıştır. Sağ popülistlerin iktidara geldikleri yerlerde görülmektedir ki, sol siyasal özneler yoktur, yahut güç kaybetmişlerdir. Sağ popülistler, genellikle bürokrasi karşıtı (tıpkı popülizmin *anti-establishment* retoriği gibi) doğrudan demokrasi talepleriyle gündeme gelmektedirler. Böylece lider ile kitle arasındaki fetişleşme de anlam kazanır: Sağ popülizmin doğrudan demokrasi talebi, aslında lidere daha fazla güç ve hareket özgürlüğü kazandırma amacıyla hareket etmektedir.

3. FAŞİZM KAVRAMI

a. Klasik Faşizmin Ortaya Çıkışı

Popülizm kavramından hareketle sağ popülizm kavramının özellikleri incelendikten sonra, son dönem kavram karmaşasının yaşandığı diğer kavram incelenmelidir. Faşizm sağ popülizme kıyasla daha geniş bir külliyata sahipse de onu doğuran koşullar anlaşılmadan niteliklerini tartışmak kolaylaştırıcı olmayacaktır. Faşizmi ortaya çıkaran gerekçeler oldukça çeşitlidir. Gökçe Aytekin (2019: 11), faşizmi ortaya çıkaran dört önemli krizi "müdahalecilik krizi, savaş sonrası sosyo-politik çalkantısı, *biennio rosso* ve Matteotti cinayeti" şeklinde sıralar. Savaş sonrası olarak bahsedilen dönem I. Dünya Savaşı sonrası dönemdir. I. Dünya Savaşı'na girilmesini isteyen Mussolini öncülüğündeki faşistler, savaştan sonra ortaya çıkan ekonomik koşullar sayesinde güçlenmişlerdir. Savaştan sonra evlerine geri dönen savaş gazilerinin geleneksel politikacılara yönelik öfkesi söz konusudur. Bu öfkenin yanı sıra, savaş sonrası durumun getirdiği "ekonomik sıkıntılar" sonucunda "savaştan dönen askerler işsizlikle karşılaşmışlardır, paranın değeri günden güne düşmektedir" (Sarıca ve Aybay, 1962: 15). Bu savaş gazilerini bir araya getiren ise "devlet karşısında ortak taleplerinin (savaş emeklilikleri) olması, duygu ve hatıra beraberliği" (Guerin, 2014: 62). Bu öfkenin nereye yönetileceği konusu ise, doğrudan ideolojik bir sorundur. Savaş sonrası Avrupa'da, "muhafazakarlık, liberalizm ve komünizmin" bunalım içinde olduğu görülmektedir. Savaş sonrası koşullarda istikrarın sağlanamaması, ideolojik anlamda bir boşluk doğurmuştur (Paxton, 2019: 43-44). Ancak bu, "egemen ideoloji bunalımın dışında, belirli konjonktürlerde genelleşmiş bir ideoloji bunalımından, yalnızca egemen ideolojiyi sarmış olan, bunalımdan ayırt edilen bir bunalımdan da söz edilebilir" (Poulantzas, 2016: 93). Savaş koşulları, "güçlü bir

lider" öncülüğündeki güçlü bir siyasi harekete olan ihtiyacı arttırmıştır (Eatwell, 2011: 621).

Faşizmi yalnızca tepkisel bir hareket olarak görmek, onun dayandığı entelektüel kökleri görmemek anlamına gelir. Faşizmin, dayandığı güçlü felsefi temeller vardır. Gustave Le Bon'un "kitleler" üzerine söyledikleri, Vilfredo Pareto'nun sosyolojisi, Friedrich Nietzsche'nin irade ve "üstinsan" düşünceleri, Georges Sorel'in "genel grev"i kutsayan düşüncesi bu temelin oluşturan fikirlerin bazılarıdır (Eatwell, 2011: 618). Sorel, Marksizmi "insani değerlere karşı" olarak görüyordu; faşizmin bu anlamda tarihsel bir misyonu vardı: "sosyalizme son vermek." Faşizm, Aydınlanma düşüncesine ve onun "modern bağlantıları olan liberal ve Marksist materyalizme" karşıdır (Sternhell, 2008: 280-282). Faşizmin, "hem rasyonalizme hem de materyalizme olan saldırısını, bunların her ikisinin de zorunlu olarak dinsel kavrayışlarının ve argümanlarının altını oyduğu olgusu motive eder" (Neocleuos, 2014: 35).

Faşizm, liberal toplum anlayışını, "özgürlüğün, başıbozukluk getirdiği; başıbozukluğun ise, grup bütünlüğünü bozduğu" gerekçesiyle reddetmektedir (Michel, 2017: 8). Faşist düşüncenin bir diğer özelliği ise anti-sosyalizmdir (Passmore, 2014: 58). Gerek İtalya gerek Almanya'da savaş sonrası "savaş sonrasında ortalama aydın antibolşevisttir." Bu antibolşevizmin iki gerekçesi vardır: İlki, bu aydınlar savaş döneminde subay olarak görev yaptıkları için milliyetçilerdir; ikincisi ise, ulusal bütünlüğün geç sağlanması dolayısıyla ülkedeki bölgelerin birbiriyle bağları zayıftır, dolayısıyla ulusal bütünlüğe kolaylıkla zarar gelebilir. Bu vesileyle faşizm için Marksizm, ulusal bütünlüğe bir tehdittir (Cinemre, 2017: 189-191). Devrimci sendikalizmden milliyetçi düşünceye geçiş yapan entelektüeller, toplumun "tıpkı bir sendikal örgütlenme gibi, sektörel şekilde örgütlenmesini" talep etmişlerdir (Payne, 1983: 43). Faşist düşüncenin milliyetçilik anlayışı, "Sosyal Darwincilik ve sıklıkla da biyolojik determinizm temelli grup milliyetçiliğidir" (Sternhell, 2012: 23). Faşizmin etkilendiği düşünürlerden biri olan Sorel'in milliyetçilikle temasından sonra, "burjuva demokrasiden, XVIII. yüzyıldan, laik düşünceden, Fransız Devrimi'nden fakat aynı zamanda geleneğe ve klasik kültüre saygıdan" nefret edilmeye başlanır (Sternhell, 2012: 107).

Almanya'daki faşizmin temellerini, tıpkı İtalya'daki benzeri gibi daha derinlerde aramak gerekmektedir. Ulusal bütünlüğünü diğer Avrupa ülkelerine oranla daha geç sağlayan Almanya'da güçlü bir üretim vardır; ancak bu üretimi doyuracak olan pazar payına sahip olduğu söylenemez. I. Dünya Savaşı'nın ardından gerçekleşen Fransız işgali, yüksek enflasyon, devrimci sosyalist bir hareketlilik gibi unsurlar Almanya'yı ekonomik, toplumsal ve ideolojik anlamda bir sıkışmışlığa itmiştir (Payne, 1983). Almanya 19. yüzyılın sonlarından itibaren "büyük sanayi güçleri arasında İngiltere ve Fransa'nın önünde ABD'nin arkasında ikinci sırayı almaktadır" (Poulantzas, 2016: 37).

Bunun yanı sıra, 1918 ve 1919 arasında ülke güçlü devrimci hareketlilikle sarsılmıştır. 14 büyükşehirde sosyalistler iktidarı ele geçirmiş, işçi ve asker Sovyetleri oluşturmuştur. Bu devrimci sürecin ardından karşı-devrimci bir darbe yaşanmış; ardından gelen iktidara ise Weimar Cumhuriyeti denmiştir. Adolf Hitler'in Nasyonal Sosyalist İşçi Partisi (NSDAP), aslında 1919 yılında kurulsada 1929'a kadar güç kazanamamıştır. 1928'de gerçekleşen genel seçimlerde oyların yalnızca %2,6'sını alabilmişlerdir (Hanford, 2014).

Almanya'daki ekonomik krizi gösteren sayılara bakıldığında, toplumdaki sıkışmışlığın boyutu ve Nazilere yönelik desteğin sebebi görülebilir: "1929'da Almanya'da 1.500.000, 1932'de ise yaklaşık 6 milyon işsiz bulunmaktaydı; üretim 1929'dakine oranla önce yüzde 50, daha sonra ise yüzde 30 düştü" (Michel, 2017: 46). Almanya'daki ekonomik krizin bir diğer sebebi ise, "sanayi ve tarım arasındaki eşitsiz gelişmenin pekişmesinin tekelci kapitalizm süreciyle birlikte oluşması"; bu da "Alman iç pazarının karakteristik bir biçimde 'daralmasına', oranı yüksek ve sürekli kılan işsizliğin daha da açık hale" gelmesine yol açmıştır (Poulantzas, 2016: 40).

b. Faşizmin Özellikleri

Faşizm üzerine yazılan literatür fazla olduğu için bu bölümde derinlemesine tartışmalara girmek ve tek tek örnekler üzerinden genel bir kaniya ulaşmak eksik bir sonuca yol açabilir. Bu nedenle çalışmada faşizm üzerine genel yargılar incelenecektir.

Faşizm ve modernizm arasında bir zıtların birliği söz konusudur. Faşizm "bir yandan akıl karşıtı düşünceleri sahiplenirken, diğer yandan iradecidir; Hristiyanlığın hizmetinde olduğu iddiasındadır ama öteki yandan da Klasik düşüncenin kahramanlığını ele alır; kapitalizmin özel mülküne de solun refah anlayışını da sahiplendiği

iddiasındadır” (Eatwell, 2011: 616). Çünkü, faşizm “altında kapitalizm denetlebilirdi” (Mann, 2015: 37). Faşizmin kökleri Aydınlanma karşıtlığında bulunur (Eatwell, 2011). Faşizme göre, “rasyonalizm bir ‘köksüzler’ olgusudur, duyguları köreltir, içgüdüyü öldürür ve milli hareketin motor güçlerini yerle bir eder” (Sternhell, 2012: 24-25).

Faşistler, “liberalizmin materyalizmini ve Marksizmi reddederler, ekonomi onların ideolojisinde merkezi konumdadır” (Eatwell, 2011: 628-629). Faşizm, “en net çerçevesiyle anti-materyalizmdir” fakat “liberalizme ve Marksizme karşı dursa da liberalizmden, iktidara saygı ve pazar -ekonomisinin mekanizmalarının canlılığını, Marksizmden şiddetin yalnızca savaşın yasalarıyla yönetilen tarihin motoru olduğu inancını ödünç alır” (Sternhell, 2012: 22). Faşistler için özgürlükler birer yanılsamadır, onların amacı refah devleti yaratmaktır. Bu iki projenin sırasıyla liberalizm ve sosyalizme ait olduğu ise rahatlıkla söylenebilir.

Faşistler ve kapitalistler arasındaki ilişki “her biri bir diğerine ihtiyaç duyan şekilde muğlak kaldı” (Mann, 2015: 78). Faşistler sınıflı toplumun çelişkilerini ortadan kaldırdıklarını iddia ederler, “ama sınıflı toplumun ayrımlarını ve çelişkilerini derinleştirirler; antikapitalist retorikle küçük burjuva yığınları örgütlerle ama tüm siyasetleri büyük sermayenin iktisadi çıkarlarının temsiliyetine dayalıdır” (Cinemre, 2017: 120). Büyük sermayedarlar ve “üst sınıflar kendilerini sınıf devriminden kurtarmak için faşizme döndüler” (Mann, 2015: 496).

Faşist devletin otoriterliği dolayısıyla büyük sermaye, “kendi iktisadi çıkarlarının, onu mesafeli ya da düşman siyasetçilerle dolu bir parlamentonun tartışmalarına nahos biçimde konu olması durumunu tecrübe etmekten kurtulmuştur” (Cinemre, 2017: 107). Faşistler, büyük sermayeye ekonomik anlamda kolaylıklar da sağlamıştır: “Faşist devlet, türlü vergi muafiyetleri tanımak suretiyle, kapitalist, kodamanların ‘kar yaratmalarına’ yardımcı olur” (Guerin, 2014: 242). Sonuç olarak faşistler için devlet dinamik, “hızlı çalışabilen güven veren, birliği sağlayan, bilinçli” olmalıdır ve parlamento, “dinamik bir yönetimi sağlayamaz” (Sarica ve Aybay, 1962: 40).

Faşizm ve üst sınıflar yayılcı amaçlarda da birleşmişlerdir. Faşist örgütler, “büyük sermayenin paylaştığı emperyalist hedeflerinin ve fetih arzularının ifadeleridir” (Cinemre, 2017: 31). Faşist örgütlenmeler, üst sınıfların “emperyalist ihtiraslarının tatmin olmadığı ülkelerde iktidara gelir ve faşist rejim bir yönüyle bu ihtirasların bir

ifadesidir.” Faşizm ve emperyalizmin birlikteliği “toplumun militarizasyonuna” yol açar. Böylelikle “sivil toplumun özerkliği” yok edilir ve “faşizm sivil topluma muhtelif yollarla nüfuz eder” (Cinemre, 2017: 31). Faşizmin sivil toplumun özerkliğini hedef almasındaki bir diğer etken de yayılmacı hedefleriyle ilişkili olan “yeni bir medeniyet” ütopyasıdır: “faşist partinin ve büyük sermayenin geç kalmış emperyalist hedeflerinin ciddiyet kazanması için, herhangi bireyin liberal pasifizm içerebilecek olan herhangi bir kültürel özerklikten tamamen koparılması zorunludur” (Cinemre, 2017: 65). Fakat faşizmler, görüldüğü üzere, burjuva toplumunun temel değerlerinden biri olan özel mülkiyete dokunmazlar.

Faşizmin asıl dayanak noktası ve kurucu unsuru orta sınıflardır: “Faşizmi spesifik bir reaksiyon biçimi olarak ayırt eden, en başta onun, tarihinde ilk defa kendisini, kendi başına bir siyasal güç olarak ileri süren küçük burjuvazi tarafından oluşturulmuş olmasıdır”; “Tarihin bu anında, daha önce ya pasif kalmış ya da burjuvazinin destekçisi olarak sahneye çıkmış olan bu sınıf, ilk defa iktidarı ele geçirme hedefiyle bir siyasal örgütlenmeyi yaratmıştır” (Cinemre, 2017: 85). Ancak, “Birçok siyasal hareket gibi faşizm de orta sınıf kesimleri arasında ortaya çıktı (...) tüm sınıflardan destek gördüler” (Mann, 2015: 39). Yani faşizm “güçlü bir aşağıdan yukarıya itkili, popülist ve radikal hareketti” (Mann, 2015: 86). Bu halk desteğinin temel aşamaları ise, “aşağıdan yukarıya milliyetçilik ve devletçiliktir” (Mann, 2015: 495).

Faşist hareketler, “Leninist-Maoist tarza yıkıcı devrimci hareketler şeklinde” ortaya çıkmaz; “işin aslı, faşist hareketler paramiliter siyasi örgütleri, parlamenter siyasi düzene uydururlar.” Faşist hareketler, “iktidara gelmek için ittifaklara mecburdur; fakat çoğu, bu ittifakları bulmakta başarısızdır; bulanlar ise genellikle ittifak partileri tarafından mas edilir” (Payne, 1983: 201). Faşist siyasal güçler, “modern toplumsal sorunlara gerçekten de makul çözümler önerdikleri için yandaşlarından kitlesel seçmen desteği ve yoğun duygusal bağlılık gördüler” (Mann, 2015: 15). Faşizm, “Çözülemez iktisadi sorunlarla ve/veya gitgide devrimcileşen bir işçi sınıfı ile karşılaşan burjuvazi artık güce ve baskıya yani faşizm gibi bir şeye dayanmak zorunda kalmıştır” (Mann, 2015: 40).

Faşist liderler, “sıra dışı olmaya çalışan sıradan kişilerdir”, “geleneksel siyasetin dışından gelen ‘outsider’lardır” (Paxton, 2007:

68). Faşizmin orta sınıf karakteri, lider prensibinde de kendini açığa vurur. Cinemre'ye (2017: 109) göre, "Keyfiyet faşist rejimde ifadesini yasal ve anayasal çerçevenin önemsizleşmesinde ve bunun yerini faşist etiğin, önder prensibinin almasında bulur." Faşist liderler, "diğer hiçbir rejimde olmayan liderin önemini tadını çıkarırlar." Almanya'da Hitler ve İtalya'da Mussolini, "meşruiyetlerini ne seçimlere ne de fetihlere borçludur, bu meşruiyet karizmada yatar: halk ile doğrudan-gizemli temas, medya tarafından yaratılan 'yıldız' figürü, savaş ve ölüm üzerine yaratılan söylevler ile birlikte yükselen güç, halkın iradesini ve kaderini belirleme iddiası" (Paxton, 2007: 156). Faşist liderler, ekonomik, siyasal ve ideolojik krizler karşısında kalan halkın önüne "kurtarıcılar" olarak çıkarlar. Faşist liderler, "krizin rejim tarafından, devletin ve ulusun saldırı altında olduğu biçiminde yorumlanmasıyla bir şiddet dalgası" başlatır ve ekonomik, siyasal, toplumsal tüm iktidarı ellerinde toplarlar (Cinemre, 2017: 31).

Faşizm, entelektüelülizm karşıtı bir harekettir: "içgüdünün öğ alışıdır; eylem kültürü yüceltmekte, şiddetin erdemini savunmaktadır" (Michel, 2017: 8). Faşistlerin, entelektüalizm karşıtı bir harekettir; ancak faşizmin kendi entelektüelleri vardır. Faşistlerin başarılarında, entelektüellerin önemli bir yeri vardır.

Paxton (2007: 98), "entelektüel hazırlık ve faşizmin sonraki başarısı arasında bağlantılar vardır, entelektüellerin rolü faşizmde üç açıdan önemlidir: önceki liberal rejimleri kötülemede, solun dışında öfke ve protestonun dışı vurumu olacak bir öbek oluşturmada ve faşist şiddeti saygıdeğer kılmada." Faşistler böylece liberaller, sosyalistler ve muhafazakârlarla aralarına çizgiler çekerler. Faşistler, "kitle siyasetinin, sola karşı nasıl kullanılabileceğini göstermişlerdir; kitleleri karizmatik liderlik etrafında ve paramiliter organizasyonlarda disipline etmişlerdir; seçimleri ise, evet-hayır plebisitleri ile revize etmişlerdir; parlamenter demokrasilerde halk, kendilerini temsil etmesi için temsilciler seçerler, faşistler, bunun yerine halkın kendini doğrudan ifade etmesi için kitlesel seremoniler organize etmişlerdir." Faşistler, "kontrol, idare, kitlelerin sınıf ve uluslararası pasifizm karşısında "ulusallaştırılması" için yeni yöntemler bulmuşlardır" (Paxton, 2007: 100). Faşist siyasal güçler, "devrimci ve antikapitalist demagogisi bir tarafa, bu siyaset işçi sınıfına ve sosyalistlere karşı saldırı vasıtasıyla kendisini örgütlemiş, bunu sözde bir ulusal ya da ırksal organik bir bütünlük için yaptığını ileri sürmüş ve kapitalist özel

mülkiyeti ortadan kaldırmayı hiçbir biçimde vaat etmemiştir” (Cinemre, 2017: 98).

Faşizmin ortaya çıkması böylelikle, yalnızca liberal devletin içerisine girdiği krizle değil, liberal demokrat ve geleneksel politikacıların bu kriz olgusuna yanıt verememesiyle ilintilidir. Faşizmde millet fikri merkezi önemdedir. Fakat bu millet ve milliyetçilik algısında birtakım nüanslar söz konusudur: “Almanya’da biyolojik ırkçılık daha baskındır, Yahudiler ve diğer ırksal düşmanlar ulusal topluluktan tasfiye edilir; ancak İtalya’da Nuremberg tarzı bir yasa 1938’de kabul edilmiştir” (Eatwell, 2011: 625). Faşist “ultra-milliyetçilik, liberal milliyetçiliği reddeder, faşizmde, ulus somutlaşır ve “hasta”, “çöküşte olan”, “bozucu olan”ın net bir şekilde tarifi yapılır; tabii aynı zamanda sağlıklı, güçlü, yeniden doğmuş ve kutsal olanın da” (Griffin, 2018: 49).

Faşizmin bir diğer özelliği, şiddet kullanım pratikleridir. Paxton, faşizmin yaygın kanının aksine, “ölçsüz yahut hedefsiz olmadığını” iddia eder. Paxton’a göre, faşizmde şiddet kullanımı, “iyi hesaplanmış ve kodlanmış mesajlar içerir: komünist şiddet yükselmiştir ve liberal devlet buna gereken yanıtı veremez, ulusu bu ulus karşıtı teröristlerden yalnızca faşistler kurtarabilir.” Faşizmin iktidar yürüyüşündeki şiddet kullanımı, “liberaller ve muhafazakârlar tarafından tolere edilmiştir” çünkü “faşistler, teröristlere karşı mücadele ettikleri” algısını oluşturmuşlardır (Paxton, 2007: 106).

Faşizmin toplum vizyonu muhafazakâr bir içeriğe sahiptir: “Faşizmin destekçileri de toplumu olduğu gibi görmeye isteklidir.” Faşizmin destekçileri, “diğer alternatifi yokluğunda faşizmi desteklemişlerdir.” Faşistler, “milliyetçi ve muhafazakarların ittifakını sağlamada başarılıdır” (Paxton, 2007: 174). “Faşizm, mutluluk yerine ödevi, özgürlük yerine otorite ve disiplini, eşitlik yerine hiyerarşiyi, nicelik yerine niteliği” yerleştirir (Sarica ve Aybay, 1962: 34).

Faşistler toplumu istedikleri şekilde dizayn etmeye çabalarırken mitleri kullanır (Eatwell, 2011: 626). Bu mitlerden biri, örneğin İtalya için, Roma İmparatorluğu’dur. İtalyan faşistleri, Romalı atalarıyla ruhsal bir bağ kurmaya çalışırlar (Griffin, 2018). Faşizmde, “devletin özerk alanı ile siyasetin kendi özerk alanının ayrışması ve sosyal sınıfların kendi alanlarındaki sivil mücadele biçimleri” (Cinemre, 2017: 17).

Faşizm, yeni bir insan yaratma fikriyatıyla hareket eder: Bu insan, "askeri üniforma ile donanmıştır", "bir misyonu vardır" ve "yeniden dirilecektir" (Eatwell, 2011: 623) Eatwell, bu yeni insanın yaratılış sürecine değinirken, "yeni değerler yaratılırken sosyal eşitsizliklerin azalmasına dikkat edilecektir" der. Örneğin Almanya'daki "Volkswagen araba markası, halkın arabası olarak lanse edildi" (Eatwell, 2011: 623). Mussolini ise yeni insana, "siyasi, ekonomik, dini, kutsal, savaşı" şeklinde bir tanımlamayı uygun görür (Eatwell, 2011: 623). Faşizmin bu yeni insan arayışının kökleri, "pozitivizme isyan olarak ortaya çıkan geç 19. yüzyıl düşüncesindedir; Ekspresyonistlerin ruhu kutsaması ve 'bütün insan' algısı, bu noktada önem kazanır" (Griffin, 2018: 55). Faşizm, "ruhun kaosunu", modernitenin "yeni toplum" anlayışının yerine koyar; (...) bu anlayışın merkezinde "yeni insan" yatar, bütün bir insan, kökenlerinin farkında olan ve toplumu ruhuna göre belirlemek isteyen devrime katılan bir insan" (Griffin, 2018: 56).

Faşistler, mevcut iktidarların yönetememesi ve ulusal gururun incinmesini paralel görür. Onlara göre baştakiler, düşmanla iş birliği halindeki hainlerdir. Faşistler, geleneksel çözüm önerilerinden bıkmışlığa bir yanittir (Paxton, 2007: 56-57). Neofaşistler, reformist partilerden umduğunu bulamayan kişileri örgütlemeye çalışır. Bunu yaparken, sol kanat eleştiriler kullanır – aslında onların içini boşaltır (Bull, 2012: 6-7).

Bu incelemenin ardından faşizmi diğer sağ ideolojilerden ayırt eden en önemli üç özelliğin, palingenetik mit kullanımları, yeni insan ideali ve içeride temizlik-dışarıda yayılcılık ilkeleri olduğu söylenebilir. Bu üç ideal, genellikle faşizmde bir arada bulunurken diğer sağ ideolojilerde bulunmamaktadır.

4. SAĞ POPÜLİZM VE FAŞİZM: ENTEGRALİSTLER ÜZERİNDEN BİR KARŞILAŞTIRMA

Başta ABD Başkanı Donald Trump üzerinden, daha sonra da Fransa'daki Le Pen ve Ulusal Cephe, Macaristan'daki Victor Orban ve Brezilya'daki Jair Bolsonaro örnekleri için sağ popülist ve faşist tanımlamaları birbirlerinin yerine oldukça sıklıkla kullanılmaktadır. Bu ayrımı yapmak, kavramsal netleşme açısından gereklidir. Bu bölümde, öncelikle literatürdeki sağ popülizm ve (neo)faşizm karşılaştırmaları incelenecek; daha sonra da kendi ulaştığımız

sonuçlar ve tanımlamalar üzerinden bir karşılaştırmaya yer verilecektir.

Sağ popülizm ve faşizm karşılaştırması, II. Dünya Savaşı sonrası dönemde yoğunluk kazanmıştır; kimileri savaş sonrası ortaya çıkan sağ partileri doğrudan faşist olarak tanımlarken, kimileri sağ partilerin tümünü popülist olarak atfetmiştir (Griffin, 2008). Murat Belge (2018: 10), bu kavramsal benzeşmeye "Bugün karşı karşıya olduğu biçimiyle popülizm 'sağ' bir karakter gösteriyor. (...) faşizme çok yakın; hatta birçok durumda doğrudan faşizme götüren bir 'pasanela' gibi" diyerek dikkat çekmektedir. Belge, sağ popülizmin (neo)faşizmin yeni bir sureti olduğunu düşünmektedir. Belge'ye göre, faşizm, tıpkı bugün sağ popülizmin yaptığı gibi, kültürel noktalara değinebilir (Belge, 2018: 73).

Emre Yüksel (2019: 4), sağ popülizm ve faşizm arasındaki en önemli ayrımı "Faşizm, geçtiğimiz yüzyılda örnekleri görüldüğü gibi soykırım yapmayı ve kendini üstün tutmayı uygun gören bir ideoloji hatta günümüzde bir suç iken popülizm demokratik yöntemleri kullanarak daha otoriter bir siyaset yapma biçimidir" şeklinde vurgular. Yüksel'e göre, faşizm bir yöntem olarak diktatörlüğü yüceltirken, sağ popülizm bu yöntemi kullanmaz; faşizm şiddetli ideal bir araç olarak kullanırken, sağ popülizmde şiddet kullanımı yoktur (2019).

Taguieff (1995), faşizm ve popülizm arasındaki ayrım noktalarını otoriterlik tartışması üzerinden inceler. Buna göre, popülist rejimler yer yer otoriterleşebilir; fakat yeni insan yaratımı gibi bir idealleri yoktur. Bunun yanı sıra, otoriter rejimler toplumu tümünden hareketlendirmeye çalışmazlar; mantığın yolunu izlemeye devam ederler. Bu anlamda otoriter ve totaliter rejimler arasında bir ayrım yapılır. Totaliter rejimler; baskıyı ve ayrımcılığı sınırsız bir korku aracı olarak kurgularlar; otoriter rejimlerde ise baskı unsurları semboliktir (Taguieff, 1995: 2-3).

Faşizm, despotik bir otoriterleşmeye meyillidir; fakat popülizm demokrasi ve otoriterlik arasındaki ince çizgidedir. Her ne kadar lider ve kitle arasında doğrudan bir bağ kurma konusunda faşizm ve popülizm ortaklaşsa da, popülizm faşizmden, serbest seçimleri uygulama ve sonuçlarını kabul etme noktasında farklılaşır (Şencan, 2019: 27).

Cenk Saraçoğlu, faşizm ve sağ popülizm tartışmasına dair; sağ popülizmlerin faşizmi referans alarak nasıl bir evrim geçireceği ve faşizmle yakınlıklarını hesaba katmamız gerektiği şeklindeki iki soru üzerinden bir yaklaşım geliştirir. Çünkü bugün, sağ popülist hareketlerin faşizmle birlikte kullanılmasına yol açan gerekçeler olan, ayrımcılık, ırkçılık, otoriterlik, lider prensibi ve eril söylem gibi unsurlar yalnızca faşizme değil, sağdaki sektörlerin tamamında görülmektedir (Saraçoğlu, 2017).

Faşizm ve sağ popülizm karşılaştırması yapılırken dikkat edilmesi gereken iki unsur, faşizmdeki palingenetik kodlar ve faşizmin karşı devrimciliğidir. Faşizm ve sağ popülizm karşılaştırması yapılırken sorulması gereken sorulardan ilki faşizmin bu ayırt edici iki özelliğinin sağ popülist hareketlerdeki mevcudiyeti; ikincisi sağ popülist hareketlerdeki kurulu düzen karşıtlığının, palingenetik kodlarla geleceğe dair bir yıkıcılık ideali taşıyıp taşımadığıdır (Saraçoğlu, 2017). Saraçoğlu, sağ popülist aktörler ve faşistleşme arasındaki farklardan birinin altını "Bunların hepsinde an'ın çıkmazlarına karşı öne sürülen şey mitik bir geçmişin belirsiz bir gelecekte yıkıcı bir şekilde yeniden canlandırılması değil" (Saraçoğlu, 2017: 1095) şeklinde çizer. Bir diğer fark ise, faşizmin içte temizlik, dışta yayılcılık ilkesinin sağ popülist hareketlerdeki namevcudiyetidir (Saraçoğlu, 2017). Özetle, "Popülist sağın ideolojik gücü ham gerçekleri, bu gerçeklerin arkasındaki esas dinamikleri mistifiye edecek şekilde kendi faşizan projesine uyumlu bir şekilde yontmasından gelmektedir" (Saraçoğlu, 2016).

Sağ popülizm ve faşizm arasındaki benzerliğin *führerprinzip* (liderlik ilkesi) olduğunu söyleyen Ostiguy, aralarındaki farkın ise, faşizmin seçimleri kazanınca demokratik seçim ilkesini ortadan kaldırırken; popülizmin seçimleri daha da çoğaltması olduğunu söylemektedir (Ostiguy, 2019). Eatwell de benzer şekilde, popülizmlerdeki lider prensibine dikkat çeker; fakat popülizmde, ideolojik bir eksiklik vardır. Faşizmin aksine popülizm demokrasinin bir biçimidir; ancak liberal demokrasiye karşıttır (Eatwell, 2019). Eatwell (2011), klasik faşizmin evrimi sonucunda oluşan neofaşist hareketlenmelerin, popülist hareketlerle paylaştığı ortak özelliklerin diğerlerinin milliyetçilik ve göçmen karşıtlığı olduğunu dile getirir.

Judis (2016), günümüz sağ popülizmi ve iki savaş arası dönem faşizmi arasında birçok benzerlik ve farklılık tespiti yapar. Bunlar

karizmatik lider figürü (Trump, Le Pen, Wilders); demokrasiye meydan okumak; kötülüklerin sebebi olarak bir grubu suçlama şeklindedir. Farklar ise; Almanya ve İtalya'daki faşist hareketlerin Bolşevik Devrimi'nin hemen ardından ve ondan duyulan korku ile harekete geçmesidir; bu iki partinin temel hedefi sosyalistlerdir. Faşistler, sosyalistleri hedef alırken yalnızca demokratik kurumlara bel bağlamamıştır; bugünün popülist hareketleri ise yalnızca demokratik kurumlar çerçevesinde hareket eder. İkinci farklılık, faşizmin yalnızca devrimci hareketlere karşı ortaya çıkması değildir; aynı zamanda yayılcı ideallerin varlığıdır. Popülizmde ise yayılcılık görülmemektedir (Judis, 2016).

Taggart, neofaşistler ile sağ popülistler arasındaki ayrım noktalarından ilkinin, neofaşistlerin faşistlerin organik devamcısı olması olduğunu söyler; ikinci farklılık ise, popülist hareketlerdeki göçmen karşıtı tutumun, bir alametifarika değilken, neofaşistlerde bunun temel bir konum olduğudur (Taggart, 1995: 95). (Neo)faşistler ve (sağ) popülistler arasındaki karşılaştırmalardan biri de program üzerinedir. Sağ popülistler genellikle neoliberal bir programa sahipken, (neo)faşistler retorikte kalsa da antikapitalist bir söylem tuttururlar; bu söylem, üçüncü yol arayışları ile doğru orantılıdır. Bir diğer fark da, sağ popülist partilerin klasik faşizmlerin devamcısı olmamasıdır. Bir diğer fark ise, (neo)faşistlerden farklı olarak sağ popülistlerin bir tarihsellik üzerine kurulu olmamasıdır; tarihsel gelişime, geleneksellere ve (neo)faşistlerin siyasi kültürlerine öykünmezler. Demokrasi ve çoğulculuk konularında, faşistler biyolojik ırkçılık ile hareket ederken, popülist retorik anti-demokratik söylemden uzak durur (Copsey, 2013: 12).

Paxton'a (2007) göre, faşistlerin aksine sağ popülistler için, ne yapıldığı değil, nasıl yapıldığı önemlidir. Faşizmde tıpkı sağ popülizm gibi lider kültü önemlidir; gerek faşistler için gerek sağ popülistler için, en azından söylemsel tabanda bir iç düşman ihtiyacı vardır. Faşist liderler, tıpkı sağ popülist liderler gibi *outsider*'dir; geleneksel siyasetin dışından geldiklerini ve yozlaşmadıklarını iddia ederler. Dolayısıyla halk içerisinde faşist lider için, bizden biri, algısı yaratılır. Faşist lider güçlerini seçim başarıları ve fetihlerle elde etmezler; karizmalarından elde ederler. Faşistler; sağ popülistler gibi, geleneksel partileri kötüleyerek gündeme gelirler. Hem faşizmde hem sağ popülizmde, iyi ve kötü arasında bir kamplaşma yaratılmaktadır; biz ve onlar ayrımı vardır. Yaratılan bu kutuplaşma için, sol-sosyalist

güçler suçlanır. Faşistler, sağ popülistlerle ortak olarak doğrudan demokrasi kurumlarını öne çıkarır (Paxton, 2007: 177). Payne ise, iki görüngü arasındaki ortaklıklardan birinin, ekonomik ayrıcalıklarını kaybeden orta sınıflardan aldıkları destek olduğunu söyler; faşizm ve sağ popülizmin destekçileri, modernizasyon süreçlerinin kaybedenleridir (Payne, 1983: 60).

Griffin (sağ) popülizm ve faşizmin, demokrasiye tehdit noktasında birbirleriyle karıştırıldıklarını ve ayırt edilmesi gerektiğini söyler. Griffin (2018) sağ popülizmlerde yerli ve uluslararası siyasi-ekonomik elitlere duyulan güvensizliğin sebeplerini; küreselleşmenin getirdiği çokkültürlülük, uluslararası ticaret, kitlesel göç gibi ulusal kimlik ve egemenliğe tehdit olarak görmeleriyle açıklar. Popülizmin arkasındaki itici güç faşizmdeki gibi süper ulus yaratmak değildir; modernitenin getirdiği varoluşsal sorunların kendisidir: köksüzleşme, kimliksizleşme, bir yere ait olamama gibi (Griffin, 2018). Fakat faşistlerdeki popülizm, "halkın gerçekten ne istediğini sadece kendilerinin bildiğini iddia eden ideologlar arasında sıkça rastlanan soyut, seçkin türdendir" (Griffin, 2014: 112). Bugünkü sağ popülist hareketler, Griffin için, faşizm tanımındaki şekliyle, "palingenetik ultra milliyetçiliğe yakın akrabalık gösterir" (Griffin, 2014: 294).

Traverso'ya (2019) göre, faşizm demokrasiyi imha ederken, popülizm demokrasi sınırları içerisindedir. Faşist liderler, güçlü örgütler tarafından desteklenirken; sağ popülistlerin arkasında bir örgütün varlığından söz edemeyiz; sağ popülistlerin örgütleri genellikle seçim odaklıdır. Traverso'ya göre, Avrupa ve Amerika'daki diğer muadillerine göre çok daha radikal olan Bolsonaro'nun seçilmesi, bu tartışmaya yeni bir soluk getirebilir; yeni bir kriz, demokratik çizgileri aşmayan bu profilleri değiştirebilir (Traverso, 2019).

Mann'a göre popülizm, faşizme içkindir; faşizm "güçlü bir aşağıdan yukarıya itkili, popülist ve radikal hareketti" (Mann, 2015: 86). Mann'a göre, faşistler, "devletçiliğin daha ziyade laçka ve paramiliter biçimlerinin içerdiği elitizm, hiyerarşi, yoldaşlık, popülizm ve şiddete adanmışlardı" (Mann, 2015: 29). Mann, faşizmin, popülizm üzerinden geliştiğini ifade eder; sağ popülist partiler milliyetçi gelenektendir ve etnik temizliğe destek verirler. Mann (2015), sağ popülizme örnek olarak, 2000 yılında yüzde 30 oy alan Büyük Romanya Partisi'ni göstermektedir.

Faşistler ve sağ popülistler arasındaki bir diğer ortak nokta, propagandaya verdikleri önemdir. Passmore, bu konuya dair bir örnekten hareketle dikkati çekmiştir:

“Otto Wels, Hitler’in Olağanüstü Yetki Yasası Talebi’ne cevaben adalet ve eşitlik ilkelerinden bahsediyor. Hitler daha sonra buna, sosyalistlerin 14 yıl boyunca Nazilere zulmettiğini söyleyerek yanıt veriyor. Aslına bakılırsa, Naziler yasadışı faaliyetlerinden dolayı ya hiç cezalandırılmamış ya da hafif cezalar almışlardı” (Passmore, 2014: 20).

Passmore’a göre, faşizm, karşıt olduğu özelliklerden hareketlerle tanımlanır; erkekliğe ve erilliğe verdikleri önem de sağ popülizmle ortaktır; faşizm bir temsil krizi sonucunda ortaya çıkar ve halkın iradesinin yozlaşmış elitler tarafından sömürüldüğünü iddia eder. Faşistler ve sağ popülistler, düşmanlarına atfettikleri komploculukta da ortaklaşırlar. Passmore için, popülizmin, klasik faşizmin doğduğu şartlardan farklı şartlarda ortaya çıkması, onun faşizmden ayrı olduğunun kanıtı değildir. Aksine faşizm, II. Dünya Savaşı’nda yenildikten sonra, ırkçı ve popülist partilere dönüşmüştür. Passmore için faşizm ve sağ popülizmdeki asıl ayrım noktası, “sağdaki kriz kadar, soldaki krizden de beslenmeleri”dir (Passmore, 2014: 141).

Faşizm, büyük sermaye ile yakın temas halindedir; ancak faşizmi doğrudan büyük sermaye tarafından yaratılan bir olgu olarak görmek yanlış ve eksiklidir (Poulantzas, 2016: 118); (sağ) popülizm de büyük sermaye ile yakın temas içindedir, bu anlamda orta sınıf-üst sınıflar ittifakı şeklinde yorumlanabilir. Fakat bu noktada dikkatlerden kaçırılmaması gereken, sağ popülistlerin arkasındaki kitlesel destektir. Faşizm, sol ve sosyalist güçlerin yenilgisiyle birlikte yükselişe geçer; sağ popülistler de genelde sol popülistlerin gerilediği ülkelerde ortaya çıkar. Faşistler kendilerini bürokrasiye karşı bir anti-parti olarak sunmaktadır; sağ popülistlerle bu noktada ortaklaşırlar. Faşistler, programdan ziyade icraata önem vermektedir (Poulantzas, 2016: 210); sağ popülistler için de aynısı geçerlidir.

Sağ popülist hareketlenmelerin 2008 krizi sonrasında artışa geçmesi; tıpkı faşizmin ekonomik, siyasal, toplumsal krizler sonucu iktidara gelişi gibidir. 2008 krizi, Büyük Depresyon sonrasındaki tarihteki en büyük krizdir; militarist ve kültürel projeleri faşizmle denk düşmektedir (Robinson, 2019: 169). Fakat neofaşizm paramiliter

örgütler yaratmaya kurulurken; neopopülistler parlamentoya odaklıdır (Savage, 2019: 2).

Faşizm, "biz ve onlar" arasında bir ayırım yaratırken etnik ve dilsel kökenden faydalanır (Hobsbawm, 2017: 215); sağ popülizm bunu yaparken kültürel değerlerden etkilenir. Faşizm ve sağ popülizm, homojen bir toplum isteğinde ve çoğulculuk karşıtlığında uzlaşır (Caramani ve Manucci, 2019: 10).

Faşizm ve sağ popülizm, halk adına konuşma iddiasında ortaklaşır. Sağ popülistler, faşistler gibi liberalizm karşıtıdır; fakat demokrasiye bakış konusunda ayrılırlar: sağ popülistler demokrasiye sadıktır. Sheri Berman'a göre, sağ popülizm demokrasi krizinin bir belirtisi durumundadır; faşizm ise bu krizin sonucudur. Berman'a göre, demokrasi için asıl tehdit popülist aktörler değil, onları ortaya çıkaran sonuçlardır (Berman, 2016: 44).

Sağ popülizm halk ve elitler arasında bir yarılma yaratırken, faşizm kendi elitlerini yaratır. Faşizm ve sağ popülizm arasındaki en önemli fark, faşizmin totaliter yönlerinin popülizmde görülmemesidir. Liberalizme, göçe, çokkültürlülüğe; milliyetçilik, otoriterlik, ırkçılık ve sistem karşıtlığında birleşmektedirler (Copsey, 2018: 16).

Bu literatür taramasının ardından öne çıkan iki yaklaşım olduğu görülmektedir. Bu yaklaşımlardan ilki Slovaj Žižek'e ait olmaktadır. Žižek'e göre faşizm ve sağ popülizm arasındaki en önemli ayırım popülizmin bir siyaset tarzı olarak kullanılabilmesi yönündedir:

"(...) sağcı popülist öfkenin sınıf mücadelesinin çarpık bir formu olduğu doğrudur - faşizmde zaten olduğu gibi. Ancak her iki konum da aynı zamanda temelden hatalı. Yeni popülizmin liberal eleştirmeleri popüler öfkenin sıradan insanların gösterdiği bir ikelliğin değil, artık rıza üretemeyen hegemonik liberal ideolojinin zayıflığının bir işaret olduğunu göremiyor. Popülizmi savunan solcular ise popülizmin sağcı-faşist ya da solcu ton alabilecek nötr bir şey olmadığını anlayamıyor: şu anki biçime bile popülizm düşmanı dışarıdan gelen bir müdahaleci olarak tanımlıyor ve içerideki toplumsal çatışmaları inkar ediyor. Bundan dolayı elbette popülizmin kamu söyleminin kabalağa kaymasıyla çakışma şart değilse de popülizmin bayağı basitleştirmeler ve kişiselleştirilmiş saldırganlığa koymaya doğal bir yatkınlığı olduğu söylenebilir" (2017: 217-218).

Žižek, popülizmi faşizmden ayrı olarak bir siyaset tarzı olarak görmektedir. Bir diğer yaklaşım ise Finchelstein tarafından dile getirilendir. Finchelstein (2019), (neo)faşizm ve sağ popülizmin birbirlerinin devamcısı olduklarını ilan eder. Finchelstein'a göre, Latin Amerika ve Ortadoğu'daki neofaşistler, liberalizmin karşıtlığı yoluyla, popülizme dönmüşlerdir. Finchelstein'a göre faşizm ve popülizm arasındaki bariz fark, şiddeti kullanma ve onu algılayış biçimidir. Popülistler için en önemli meşruiyet kaynakları, siyasi haklar ne kadar hasara uğramışsa da ortadan kaldırılmamıştır; seçimler devam etmektedir ve imha yoktur. Bu anlamda Finchesltein için popülizm, faşist yöntemlerin kısmi bir reddiyesidir. Popülist liderler, faşizmde olduğu gibi, mevcut kurumlar ve prosedürlerden önce gelmez (2019: 204).

ENTEGRALİST HAREKET

1930'lu yıllarda Brezilya'daki Entegralist Hareket (*Acción Integralista Brasileña – AIB*), Latin Amerika'daki sağ için en önemli partilerden biri haline gelmiştir. Entegralistler, 1932 yılında farklı birçok sağ yapının bir araya gelmesi sonucu ortaya çıkmıştır. Entegralistler, Fransız Devrim'ne ve moderniteye karşıttır. Bu hareket anti-liberal, anti-komünist ve anti-demokratik görüşlere sahiptir. Entegralistler kendilerine faşist İtalya'yı örnek almışlardır. Entegralistler ekonomik anlamda, liberalizme alternatif bir anlayış yerleştirmek ve bununla bağlantılı olarak korporatist yöntemi uygulamak niyetindedirler. Yeşil Gömlekliler olarak anılan Entegralist Hareket, hiyerarşik-otoriter bir düzen kurma ve bir Brezilya halkı yaratma ideali etrafında bir araya gelmişlerdir (Roggero ve Bertonha, 2013).

Brezilya Entegralist Hareketi'nin (AIB) lideri Plinio Salgado, İtalya'ya yaptığı bir geziden sonra Mussolini'nin kişiliğinden oldukça etkilenmiştir. Salgado, Brezilya'nın yerli köklerini sahiplenen bir ırk isteği duymaktadır. Bunun haricinde AIB'nin diktatörlük, anti-semitizm, korumacılık, korporatizm, milliyetçilik gibi özelliklerinin Avrupa'daki faşist örneklerden pek bir farkı yoktur. Entegralizmin simgesi Yunan alfabesindeki *sigma* (S sesi) harfidir. Entegralizm zirvesine, 1934'te 180 bin üyeye ulaşmıştır; bu üyelerin bir kısmı, devlet kademelerinde, iş dünyasında ve ordudadır. Entegralist parti, 1937 yılında, -1930 yılında başkan seçilen- Getulio Vargas tarafından, diğer tüm faşist topluluklar gibi yasaklanmıştır (Paxton, 2007).

Salgado için, ülkenin yeniden doğması için gerekli olan ırksal belirlenimli bir topluluk yaratmaktan ziyade, bir Brezilyalılık kültürü oluşturmaktır (Griffin, 2018). Entegralizmde, Katoliklik ve ailenin yeri önemlidir; Latin Amerika'daki diğer faşist partiler gibi o da orta sınıflara dayanmıştır (Payne: 1983). Entegralist hareket, Nazilerin pagan döneme olan özlemlerinden ziyade bir Hıristiyan ruhsal devrimi talebindedir (Laquer, 1997: 148).

Salgado, "totalitarizmi reddetmekteydi; kuşkusuz bölgeselci eğilimleri ve toplumsal sınıfları aşmak, Brezilya'yı yankeelerin müdahalesinden kurtarmak ve ülkesini Güney Amerika yeni düzeninin lideri yapmak istiyordu" (Michel, 2017: 115). Entegralistler, 1964'te Brezilya'da gerçekleşen askeri darbeden sonra kurulan Ulusal Yenilenme Partisi (*Aliança Nacional Renovador*) içerisinde faaliyet göstermiştir; askeri darbe gerçekleştirildikten sonra kurulan cuntanın 3 üyesinin 2'sinin ise eski Entegralistlerden oluştuğu söylenmektedir (Gonçalves, 2017: 242).

Grubun lideri olarak bilinen Salgado kendini "ulusu aydınlatacak kişi" olarak sunmuştur. Hıristiyanlık temeli üzerinden örgütlenen Entegralistler iki savaş arası dönemde en güçlü oldukları dönemi yaşamışlardır. Salgado'nun düşüncesi ülkedeki muhafazakâr teşkilatlanmalar arasında bir birlik öngörmektedir (Gonçalves, 2014).

Entegralistlerin sloganı bir yerli dili olan Tupi'de "Kardeşim" anlamına gelen "*Anauê*"dir (Pinto, 2021). Entegralistler, iki savaş arası dönemde bir tehlike olarak addettikleri komünizme ve Komünist Parti'ye karşı şiddet eylemlerine başvurmuştur. AIB, 2010'lu yılların ikinci yarısından itibaren yeniden güç kazanmaya başlamıştır (OSullivan, 2019).

a. Entegralistler Örneği Üzerinden Sağ Popülizm ve Faşizm Karşılaştırması

Öncelikle Entegralistler için söylenmesi gereken, iki savaş arası dönemde Avrupa'daki faşist hareketlerden farkları olsa da faşizmin Brezilya şartlarında vücut bulmuş hali olduklarıdır. Brezilya'nın nüfusunun çoğunluğunun melezlerden oluşması Entegralistleri doğrudan bir ari ırk arayışına götürmemiştir. Fakat ırksal anlamda öncelikli olarak gördükleri beyaz-melezlerdir. Dolayısıyla onlar için belirleyici olan belirleyici olan genel irade değil, ulusun iradesidir. Bu fark, sağ popülizm ve faşizm arasındaki en önemli farklılık olarak öne

çıkmaktadır. Irk konusuna bu yaklaşımları, palingenetik mit kullanımları noktasında da ellerini kısıtlamaktadır.

Entegralist Hareket sıradan insana hitap etmemektedir. Onların propaganda sürecinde amaçladıkları kitle "yeni insan" olarak atfettikleri kesimdir. Bu noktada sağ popülizm ile faşizm arasındaki ikinci önemli farklılık ortaya çıkmaktadır. Bu farklılık faşizmin yeni insan idealidir.

AIB, ülke içerisinde başta komünistler olmak üzere düşmanlarına karşı tahammülsüzdür. Bunun yanı sıra, Brezilya'yı yayılcı bir devlet olarak kodlarlar. Bu kodlama onları, faşizmin "içeride temizlik, dışarıda yayılcılık" ilkesine yanıştırır. Karşılaştırmamızın şimdiye kadarki üç noktasına bakılarak Entegralistler'in faşizmin en önemli üç ayrıştırıcı ilkesine sahip olduğu söylenebilir.

Entegralistler güçlü bir liderlik etrafında organize olmaktadır. Bu özelliği faşizme içkin bir özellik olarak görülebilse de sağ popülist yöntemi kullanan sağ ideolojilerin genelinde görülebilmektedir. Entegralistler serbest seçimlerde başkan adayı göstermiş ve seçimleri kaybetmelerini takiben gelişen süreçte yasaklanmışlardır. Buraya kadar olan noktada Entegralistler için serbest seçimleri savundukları söylenebilmektedir. Serbest seçimlerin varlığı, klasik faşistler ve sağ popülistler arasındaki önemli bir ayırım noktasıdır. Ancak serbest seçimlerin varlığı, sağ popülistler için otoriterleşmenin önünde bir engel değildir. Avrupa'daki klasik faşistler gibi Entegralistler de orta sınıflara seslenmektedir. Bu seslenmeyi de popülist söylemlerle organize etmektedir: Brezilyalılık kültürü burada önem kazanmaktadır.

Entegralistler'in güçlü bir programı vardır. Bu noktada, sağ popülist hareketlerin programsızlığından ayrılmaktadırlar. 1929 yılındaki büyük ekonomik krize karşı geliştirdikleri planlar söz konusudur. Bu da onları krizlere bir tepki geliştirme bağlamında Avrupa'daki faşist örneklerle benzeştirir. Bu krizlere karşı halka yönelik söylemlerinde popülist propaganda yöntemlerini kullanmaktadırlar. Halk inşası süreçlerinde Entegralistler, sağ popülist bir yöntemle "biz ve onlar" ayrımı yaparlar. Halk kavramını, karşıtlıkları yani düşmanları üzerinden kurgularlar.

SONUÇ

Literatürdeki (neo)faşizm ve (sağ) popülizm arasındaki tartışmalar incelendikten sonra, (neo)faşizm/(sağ) popülizm tanımlamaları, örnekleri ve özellikleri üzerinden bir karşılaştırma yapılmıştır. Literatürdeki tartışmalar incelendiğinde görülmüştür ki, sağ popülizm çoğunluk tarafından bir siyasi yöntem/strateji olarak görülmekten ziyade, bir siyasi ideoloji formunda anlaşılmaktadır.

Sağ popülizmin bir ideoloji olduğu ön kabulüne itirazdan hareketle bir karşılaştırma yöntemi izlenmesi gerektiği ortadadır. Öncelikle sağ popülizm üzerine, daha sonra da faşizm üzerine yapılan literatür taraması özetlenmiş, bunların ardından sağ popülizm ve faşizm kavramları karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmada iki yaklaşım öne çıkar: Bir Žižek tarafından dile getirilen, popülizmi bir siyaset tarzı olarak ele alan yaklaşım; diğeri ise Finchelstein tarafından dile getirilen faşizmin popülizmin devamcısı olduğunu ifade eden yaklaşımdır. Entegralistler örneği üzerinden gerçekleştirilen karşılaştırmayla popülizm-faşizm karşılaştırmaları literatürüne özgün bir katkı verilmeye çalışılmıştır.

Entegralist Hareket üzerinden yapılan karşılaştırmada, giriş kısmında ortaya konan faşizm ve sağ popülizm kavramları arasında yaşanan kavram karmaşası incelenmiştir. Bu karmaşanın ortaya çıkmasındaki gerekçe sağ popülizmin bir ideoloji olarak görülmesidir. Bu noktada Žižek tarafından çizilen kavramsal çerçevenin takip edilmesi sağlıklı bulunmuştur. AIB örneğinde de görüleceği üzere takipçisi oldukları ideoloji faşizmdir. Entegralistler, Brezilya'ya özgü bir faşizmin liderliğini yapmaya çalışmışlardır. Bu amaç doğrultusunda yer yer sağ popülist yöntemleri kullanmışlardır. Entegralist Hareket'in halk kitlelerine ulaşma noktasındaki yetersizliği bu yöntemleri uygulamadaki başarısızlıklarında aranabilir. Sonuç olarak çalışmada sağ popülizm ve faşizm kavramları arasında yaşanan karmaşaya, sağ popülizmin bir strateji faşizmin ise bir ideoloji olduğu şeklindeki bir bulguyla yanıt arandığı söylenebilir.

KAYNAKÇA

Albayrak, Ö. (2018). *Neoliberalizm ve Popülizm*. "Popülizm," Yeni E, 22. Sayı, Ağustos, EOS, İstanbul: İletişim Yayınları.

Balta, E. & Özel, S. (2018). *Popülizm Siyaseti - Küresel Çağda İktidar ve Protesto*. "Kültür Politikası ve Popülizm". Popülizmin Yükselişi ve

Siyasal Pragmatizmin Krizi, Kültür Politikası Yıllık 2017-2018. İstanbul: İletişim Yayınları.

Belge, M. (2018). "Siz isterseniz..." Popülizm Üzerine Yazılar. İstanbul: İletişim Yayınları.

Berman, S. (2016). *Populism is not Fascism: But it Could be a Harbinger*. *Foreign Aff* 95, 39.

Brubaker, R. (2017). *Why Populism?*. *Theory and Society* 46(5), 357-385.

Canovan, M. (1981). *Populism*. Houghton Mifflin Harcourt P.

Caramani, D. & Manucci, L. (2019). *National Past and Populism: the Re-elaboration of Fascism and Its Impact on Right-wing Populism in Western Europe*. *West European Politics* 42(6), 1159-1187.

Copsey, N. (2013). Fascism... But with an Open Mind. Reflections on the Contemporary Far Right in (Western) Europe. First Lecture on Fascism–Amsterdam–25 April 2013. *Fascism* 2(1), 1-17.

Doğan, F. (2019). Sağ Popülizm Fenomeni: Avusturya-FPÖ Örneği. (Doktora Tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi. 548795.

Durmuş, M. (2019). *Büyük Değişim-Popülist Otoriterleşme*. İmge: Ankara.

Eatwell, R. (2011). *Fascism: A History*. NY: Random House.

Eatwell, R. & Goodwin, M. (2018). *National Populism: The Revolt Against Liberal Democracy*. UK: Penguin.

Fassin, E. (2018). *Popülizm: Büyük Hınç*. (Çev.). Gülener Kırnalı & İlker Kocael. Ankara: Heretik Yayıncılık.

Finchelstein, F. (2019). *Faşizmden Popülizme*. (Çev.). A. Karatay. İstanbul: İletişim Yayınları.

Gerbaudo, P. (2018). *Maske ve Bayrak, Popülizm, Yurttaşçılık ve Küresel Protesto*. (Çev). Diyar Saraçoğlu. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.

Germani, G. (2017). National Populism and Modernization. *Populism: an Introduction* içinde. London: Routledge.

Gonçalves, L. P. (2014). The Integralism of Plínio Salgado: Luso-Brazilian Relations. *Portuguese Studies* 30(1), 67-93.

Gonçalves, L. P. (2017). Un Ensayo Bibliográfico Sobre el Integralismo Brasileño. *Ayer: Revista de Historia Contemporánea* 105(1).

Griffin, R. (2008). *A Fascist Century: Essays by Roger Griffin*. Springer.

Griffin, R. (2014). *Faşizmin Doğası*. (Çev). Ali Selman. İstanbul: İletişim Yayınları.

Hawkins, K. A., Read, M. & Pauwels, T. (2017). Populism and its causes. *The Oxford Handbook of Populism*. (Eds.). Kaltwasser, C. R., Taggart, P. A., Espejo, P. O. & Ostiguy, P. Oxford: Oxford University Press.

Hobsbawm, E. J. (2017). *Milletler ve Milliyetçilik*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Judis, J. B. (2016). *The Populist Explosion: How the Great Recession Transformed American and European Politics* 16. New York: Columbia Global Reports.

Kaltwasser, C. R., Taggart, P. A., Espejo, P. O. & Ostiguy, P. (Eds.). (2017). *The Oxford Handbook of Populism*. Oxford: Oxford University Press.

Kaya, A. (2018). *Avrupa'da Sağ Popülizmin Anaakımlaşması. Kültür Politikası ve Popülizm*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Mackert, J. (2018). 'We the people': Liberal and Organic Populism, and the Politics of Social Closure. *Populism and the Crisis of Democracy içinde* (91-108). London: Routledge.

Mann, M. (2015). *Faşistler*. (Çev.). Ulaş Bayraktar. İstanbul: İletişim Yayınları.

Mason, P. (2017). *Özgürlük Korkusunu Aşmak. Büyük Gerileme: Zamanımızın Ruh Hali Üstüne Uluslararası Bir Tartışma*. (Ed.). Geiselberger, H. İstanbul: Metis Yayınları.

Moffitt, B. (2016). *The Global Rise of Populism: Performance, Political Style and Representation*. Stanford: Stanford University Press.

Mouffe, C. (2019). *Sol Popülizm*. (Çev.). Aybars Yanık. İstanbul: İletişim Yayınları.

Mudde, C. (Ed.). (2016). *The Populist Radical Right: A Reader*. Taylor & Francis.

Mudde, C. & Kaltwasser, C. R. (2017). *Populism: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press.

Mudde, C. & Kaltwasser, C. R. (2019). *Popülizm: Kısa Bir Giriş*. (Çev.). S. Erdem Türközü. Ankara: Nika Yayınları.

OSullivan, D. (2019). Brazilian Fascist Integralismo Movement Returns, Strives for Power. *The Rio Times*. Erişim Adresi: <https://riotimesonline.com/brazil-news/brazil/brazilian-fascist-integralismo-movement-returns-and-strives-for-power/> Erişim Tarihi: 06.02.2021.

Ostiguy, P. (2017). A Socio-Cultural Approach. *The Oxford Handbook of Populism*, 99-128. (Eds.). Kaltwasser, C. R., Taggart, P. A., Espejo, P. O. & Ostiguy, P. Oxford: Oxford University Press.

Passmore, K. (2014). *Faşizm*. (Çev.). Sinem Gül. İstanbul: Dost Yayınları.

Paxton, R. O. (2007). *The Anatomy of Fascism*. Vintage.

Payne, S. (1983). *Fascism: Comparison and definition*. University of Wisconsin Press.

Pinto, T. S. (2021). "O que é Integralismo?"; *Brasil Escola*. Erişim Adresi: <https://brasilecola.uol.com.br/o-que-e/historia/o-que-e-integralismo.htm> Erişim Tarihi: 06.02.2021.

Poulantzas, N. (2016). *Faşizm ve Diktatörlük*. (Çev.). Ahmet İnel. İstanbul: İletişim Yayınları.

Robinson, W. I. (2019). *Global Capitalist Crisis and Twenty-First Century Fascism: Beyond the Trump Hype*. *Science & Society* 83(2), 155-183.

Saraçoğlu, C. (2017). *Sağ Popülizm ve Faşizm Üzerine Yöntemsel Bir Tartışma: Küresel Örüntüler ve Ulusal Özgüllükleri Birlikte Anlamak*. *Praksis* 44-45, 1081-1104.

Saraçoğlu, C. (2016). *Faşizmin Ham Gerçekleri, İdeoloji ve Sol*. Erişim Adresi: <https://www.birgun.net/haber/fasizmin-ham-gercekleri-ideoloji-ve-sol-132542> Erişim Tarihi: 23.03.2020.

Savage, R. (2019). *Is it Fascism or Populism Today?* Erişim Adresi: https://www.academia.edu/5889644/Is_It_Fascism_or_Populism_Today Erişim Tarihi: 23.03.2020.

Şencan, M. (2019). *Populism, Failures and a Sense of Crisis* (Doktora Tezi). Erişim Adresi: http://research.sabanciuniv.edu/39208/1/10219769_MertSencan.pdf

Taggart, P. (2004). *Popülizm* (Çev.). B. Yıldırım. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Taguieff, P. A. (1995). *Political Science Confronts Populism: From a Conceptual Mirage to a Real Problem*. *Telos* 103, 9-43.

Traverso, E. (2019). *Fascisms Old and New*. An Interview with Enzo Traverso Interview by Nicolas Allen Martín Cortés. Erişim Adresi: <https://jacobinmag.com/2019/02/enzo-traverso-post-fascism-ideology-conservatism> Erişim Tarihi: 19.03.2020.

Yıldırım, D. (2009). AKP ve Neoliberal Popülizm. *AKP Kitabı: Bir Dönüşümün Bilançosu*. 66-107.

Yüksel, E. (2019). Avrupa'da Yükselen Sağ Popülizm: Almanya, Avusturya ve Hollanda Örnekleri Üzerinden Sağ Popülist Liderlerin Yeni Medyayı Kullanma Pratikleri. (Yüksek Lisans Tezi). Erişim Adresi: <https://avesis.istanbul.edu.tr/yonetilen-tez/a66cfbb2-6447-4c88-bde2-8f1fd40a1c0f/avrupada-yukselen-sag-populizm-almanya-avusturya-ve-hollanda-orneklere-uzerinden-sag-populist-liderlerin-yeni-medyayi-kullanma-pratikleri>

Žižek, S. (2017). "Popülist Cazibe", *Büyük Gerileme* içinde (Yay. Haz.). Heinrich Geiselberger. (Çev.). Merisa Şahin, Aslı Biçen, Ahmet Nüvil Bingöl & Orhan Kılıç. İstanbul: Metis Yayıncılık.

Zuvela, A. & Vidovic, D. (2018). *Kültür Politikalarında Popülizm Paradoksu*. "Kültür Politikası ve Popülizm". Popülizmin Yükselişi ve Siyasal Pragmatizmin Krizi, Kültür Politikası Yıllık 2017-2018, İstanbul: İletişim Yayınları.

GENİŞLETİLMİŞ ÖZET: Bu çalışmada, yakın dönemde birbirlerinin yerini ikame ederek kullanılan sağ popülizm ve faşizm kavramları incelenecektir. İki kavramın birbirlerinin yerini ikame ederek kullanılması noktasında kavramsal bir karmaşa yaşanmaktadır. 2008 krizinin ardından iktidara gelen ABD'de Donald Trump, Brezilya'da Jair Bolsonaro yahut Macaristan'da Victor Orban gibi kendilerini halkın sesi olarak sunan ve kendilerini halkın temsilcisi olarak sunan liderleri tanımlarken kullanılan bu iki kavramın aynı türden olup olmadığını anlamak söz konusu kavramsal karmaşanın önüne geçme noktasında kolaylaştırıcı olacaktır. Dolayısıyla çalışmada öncelikle popülist stratejinin ne olduğu incelenecektir. Popülist strateji genel olarak toplumda dost-düşman temelinde bir antagonizma yaratmasıyla bilinmektedir. Oldukça geniş bir literatüre sahip popülizm kavramının ne olduğunu ilişkin yürütülen tartışmadan sonra onun türlerine geçilecektir. Popülizmin türleri oldukça çeşitlilik göstermektedir: Milliyetçi popülizm, ulusalcı popülizm, sol popülizm, sağ popülizm vb. Bu kavramlar da yer yer birbirinin yerini ikame ederek kullanılır. Örneğin Venezuela'daki Hugo Chavez örneği hem sol popülist hem de ulusalcı popülist olarak bilinmektedir. Sağ popülizm

kavramını incelendikten sonra ise sağ popülizmin popülizmle benzerlik ve farklılıkları ele alınacaktır. Sağ popülizm, popülizmin sağ ideolojilerce kullanılan biçimidir. Sağ popülizm kendini kültürel kimlikler üzerinden açığa vurur. Sağ popülist liderler sessiz çoğunluğun sesi olduklarını iddia eder, ahlaki olarak iyi olduklarını dile getirir. Sağ popülizmde lider ile kitle arasında kurulan ilişki bir fetiş boyutuna varmaktadır. Sağ popülizmin diğer popülizm türlerinden en önemli farkı halk inşası süreçleridir. Sağ popülistler toplumda kurdukları antagonizmayı genellikle solcular, göçmenler, kadınlar yani "ötekiler" üzerinden kurmaktadır. Böylelikle "öteki" olarak kodlananlar iç düşman haline gelmektedir. Sağ popülistlerin genellikle ekonomik resesyonlar ve krizler esnasında yükselişe geçtiği görülmüştür. Sağ popülizm kavramına ilişkin tartışma sona erdikten sonra faşizm kavramına da benzer bir literatür taraması yöntemiyle yaklaşılabilecektir. Faşizm ırkçılığa varan ultra milliyetçilik, muhafazakar toplum vizyonu, antikomünizm, düzen ve ilerleme gibi sloganlarla diğer sağ ideolojilerle ortak bir takım özellikleriyle kavranabilir. Fakat faşizmi diğer sağ ideolojilerden ayırt etmeyi sağlayan üç önemli özellik şöyle sıralanabilir: Palingenetik mit kullanımları, içeride temizlik-dışarıda yayılmacılık ilkesi ve yeni insan ideali. Palingenetik mit kullanımları, geçmişin şanlı imparatorluklarının gelecekte yeniden kurulmasını arzulamaktadır. İçeride temizlik ilkesi yalnızca katliamları dile getirmemekte, aynı zamanda iç düşmanlara ilişkin anti demokratik uygulamaları ifade etmektedir. Dışarıda yayılmacılık ilkesi ise emperyalizmdir. Son olarak yeni insan ideali, faşizmin (karşı) devrimciliğinin en önemli göstergesidir. Muhafazakar bir devrim yapma iddiasındaki faşizm bunu da yaratacağı yeni insanla müjdelemektedir. Sağ popülizm ve faşizm kavramlarına dair yaklaşımların altı çizildikten sonra bu iki kavram birbirleriyle karşılaştırılacaktır. Sağ popülizm ve faşizm kriz sonrası ortaya çıkmaları ve güç kazanmaları, entelektüalizm karşıtlığı, kullanılan dil, halk olarak kodlanan kitlenin tanımı gibi birçok alanda birbirlerine benzerlik göstermektedir. Özellikle kapitalizme karşıt olarak gelişen kimi toplumsal hareketliliklere karşı duruşları da bu benzerliği pekiştirmektedir. İki kavrama ilişkin liderlerin eril söylemleri, lidere atfedilen önem, liderin kurtarıcı olarak ortaya çıkması; söz konusu kavram karmaşasının artışına yol açmaktadır. Bu karşılaştırmada seçilecek örnek Entegralist Hareket'tir. Entegralist Hareket, 1930'lu yıllarda Brezilya'da ortaya çıkmıştır. Entegralist Hareket, Fransız Devrimi'ne, modernitenin getirdiklerine karşıdır. Bunlardan biri kendini komünizm karşıtlığıyla ortaya çıkarır. Bir diğer ise kapitalizmin eşitsizliklerine karşı önerdikleri korporatizmdir. Bu noktada hareketin lideri Plinio Salgado'nun, Mussolini'den etkilendiği görülmektedir. Fakat Entegralistler, ari ırk arayışında değildir. Bu durum, Brezilya'da melez ırkların çoğunlukta olmasıyla ilişkilidir. Bir diğer farklılık da Entegralistler'in seçimlere karşı olmamasında görülmektedir. Entegralistler üzerinden gerçekleştirilen bu karşılaştırmaların sonucunda kavramsal bir netleşme

sağlanacaktır. Entegralist Hareket üzerinden gerçekleştirilen karşılaştırmada faşizm ve sağ popülizm arasında yaşanan kavramsal karmaşaya dair özgün bir katkı yapılması amaçlanmıştır. Bu karşılaştırmada elde edilen en önemli bulgu, sağ popülizm ve faşizm arasındaki kavramsal karmaşaya yol açanın, iki kavramın birbirine denk olarak görülmesi olgusudur. Çalışmada sağ popülizm ve faşizmin birbirinden ayrı iki olgu olduğunun altı çizilmiştir: Faşizm başlı başına bir ideolojidir, sağ popülizm ise (faşistler tarafından da kullanılabilir) bir siyasal stratejidir. Faşizm, devrimci sendikalizm ve fütürizm gibi kimi entelektüel kökenlerden de beslenen, modernizm sonucu ortaya çıkan köklü bir ideolojidir. Bunların yanı sıra kimi tali farklılıklar da söz konusudur. Örneğin faşizm otoriterlikle anılırken, sağ popülistler demokrasi sınırları içerisinde kalmaya, halktan onay almaya gayret etmektedirler. Faşizm içeride temizliği gerçekleştirirken şiddet kullanım pratiklerini yoğunlaştırır. Sağ popülizmin şiddet kullanımı ise simgesel kalmaktadır. Entegralist Hareket örneği ise hem bir faşist hareket olmasından ötürü, hem de yer yer sağ popülist yöntemler kullanmasından ötürü seçilmiştir. Fakat incelemenin ardından Entegralist Hareket'in Brezilya siyasal tarihinde etkisiz bir yeri olmasının sağ popülist yöntemleri başarısızlıkla uygulaması ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu incelemenin önemi ise önümüzdeki dönemdeki potansiyel ekonomik krizlerde muhtemel yükselişe geçecek popülist hareketleri teşhis etmeyi kolaylaştırmaktır.

EXTENDED ABSTRACT: In this research, it will be studied two concepts: right wing populism and fascism. These concepts are used for their stead. This process begun after 2008 crisis causes a conceptual confusion. To prevent this confusion it is important to know the kind of these concepts, which are used for defining rightist movements that have gained power or come power for example Donald Trump in USA, Jair Bolsonaro in Brazil and Victor Orban in Hungary These leaders present themselves as vox populi and representative of the people. Therefore in this study it will be researched the concept of populism firstly. Populism is generally known as an antagonism between friend and enemy. After researching populism which has a great literatüre, there will be a discussion about right wing populism. Right after debating right wing populism it will be handed the kinds of populism. There is a variety about the kinds of populism: Nationalist populism, chauvinist populism, left wing populism, right wing populism, etc. These concepts sometimes are used for each other's stead. For example Hugo Chavez from Venezuela is known both leftist populist and nationalist populist. Right wing populism is the form of populism used by rightist ideologies. Right wing populism reveals itself with the cultural identities. Right wing populist leaders claims to be the voice of silent majorities. They tell the story that they are good ethically. In the right wing populism relationship between leader and the people reaches a fetishist

point. The most important difference of right wing populism is the process of construction of people. The antagonism of right wing populism is between good people and evil leftists, immigrants, women and so "the others." There the others become inner enemies. Right wing populists gain power especially after economical crisis. It will be approached to fascism with the same method of literature search which is used for right wing populism also. Fascism can be understood with the characteristics like ultranationalism, conservative society vision, anticommunism, order and progress. But three important characteristics of fascism which provides to distinguish from other rightist ideologies are the uses of palingenetical myths, inner cleaning-exterior diffusion and new human ideal. The uses of palingenetical myths desire reborn of ancient empires. Inner cleaning means anti democratical procedures against inner enemies (not only massacres). Exterior diffusion is imperialism actually. Lastly, new human ideal is the most important indicator of fascist (counter) revolution. Fascism wants a conservative revolution and celebrate this with the new human. Underlining right wing populism and fascism these two concepts will be compared. Right wing populism and fascism get power after crisis, they both are anti intellectualist, they use the same language, they construct the same people: These all are making similarities. Especially they both are against social movements which are against capitalism. The fascist and right wing populist leaders use masculine language, the supporters give importance to leaders and leaders emerge like a savior. These are the points of conceptual comparison. In this comparison the example of Integralist Movement from Brazil will be used. This movement emerges in 1930's and is against to French Revolution, modernity and incomes of modernity. One of them is anticommunism. Integralists recommend corporatism for capitalism's inequalities. At this point Plinio Salgado, the leader of the movement, is attracted from Mussolini. But Integralists never search pure race. Because in Brazil hybrid races create the majority. Another difference is that Integralists are not against the free elections. With this comparison there will be a conceptual clearness. With this comparison -with the help of Integralist's example- it is aimed to contribute to the debates of right wing populism and fascism. The most important discovery of this comparison is that the cause of the conceptual confusion is seeing fascism and right wing populism like the same kinds. But this study underlines that right wing populism and fascism are different phenomenon: Fascism is an ideology, right wing populism is a political strategy, which can be used by fascists. Fascism is an ideology in itself emerged with modernity influenced by revolutionary syndicalism and futurism. With all of them there is also secondary differences. For example fascism is thought with authoritarianism but right wing populism always tries to respect democratical procedures. Right wing populists tries to be approved by people. Fascism concentrates

violence practicals when making inner cleaning process. But right wing populism's violence practicals generally are symbolicals. Integralist Movement is selected for this purpose: It both is fascist and uses populist strategies occasionally. But after researching Integralist Movement, it is seen that this movement have not affected political history of Brazil because it has not used right wing populist strategies succesfully. This research can ease to diagnose the populist movements which can gain power because of potencial economical crisis.